

Izhaja ob 4 zjutraj.
Stane celoletno . . 240 K
posebno 20 .
za inozemstvo . . 600 .
—
Oglasi za vsak mm višine
stolpca (58 mm) . . 2 K
mali oglasi do 30 mm
stolpca (58 mm) . . 1 .

JUTRO

Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko.

Uredništvo:
Miklošičeva cesta št. 14A
Telefon št. 72.
Upravišstvo:
Prešernova ulica št. 54
Telefon št. 36.
Račun kr. pošt. ček. urada
št. 11.842.

Ljubljana, 12. novembra.
Mavrica na nebu. Tako je imenoval angleški ministrski predsednik Lloyd George konferenco zastopnikov držav cellega sveta, ki se je na povabilo predsednika Združenih držav včeraj sejala v Washingtonu.
Strašna vojna človečanstva ni izpačevala. Kakor živina je človek, pravi Lloyd George v svojem govoru o pomenu washingtonske konference, in to se ne nauči. V Parizu so ubili enega med najpomembnejših sovražnikov svetovnega miru, sklenili so, da treba za vse bodoče čase onemogočiti novo vojno ustanoviti so Zvezo narodov, o kateri so idealisti sanjali, da bo postala naša avtoriteta, ki bo v bodoče preprečila vsak konflikt med narodi, katero pa je kruta realnost spremenila le v novo orodje diplomatske igre. In mesto da vstopi v blaženo kraljestvo miru, se je svet po tolikih žrtvah in po tako neskončnem trpljenju svetovne vojne vrget v nove priprave za nove še strahovitejše vojne.
Odkar so na velikih frontah pred tremi leti počili zadnji streli in se razletele zadnje plinove granate, je tehnika in kemija našla nova, nečuvstvo strahotna pokončevalna sredstva. Angliška armada je v posesti tekočine, katere ena kapljica zadostuje, da vžigljena na človeka, povzroči smrt. Predstavljajmo si s to tekočino napolnjen bombe in šrapnele nad sovražniimi četami, nad neprijateljskimi mesti! Ameriška mornarica razpolaga z novim plinom, ki izstreljen proti sovražni flotili, zavije celo sovražnikovo brodovje v vraglo, v kateri pogine sleherni življenje. Japonci gradijo svoje »kapitalske« ki nadkriljujejo po svoji velikini in po svojih tehničnih pripravah vse, kar si je pred malo leti mogla človeška fantazija še predstavljati. Leta 1928. jih bo Japonska imela 27. Nad pol milijona funtov šterlingov na leto stane samo vzdrževanje enega takega kolosa. V še naglegšem tempu pa sledi Japoncem Amerika. Njeni superdreadnoughti so silni kakor japonski in leto 1928. jih bo 32. Napram temu naravnost grozovitemu napredovanju v oborožitvi Anglija komaj še vzdržuje svoje prvo mesto kot pomorska sila.
Evropa je bila pozorišče svetovne vojne. Konflikt, ki je povzročil to do sedaj največjo borbo človečanstva, je vzel iz nasprotja, ki jih je ustvaril germanski imperijalizem. Pa kakor se je iz Evrope ven razvijala tragična medola leta 1914., tako sedaj na daljnem Vzhodu dozoreva dolgoletna tiha borba med žolto in belo raso ter grozi vstopiti človeštvo v novo morje krvi. Imperijalistična ekspanzivnost Japonske, ki je v zadnjih desetletjih skoraj popolnoma osvojila neizmerno teritorije Kitajske ter s svojo grabežljivo roko po zlomu Rusije posegla že daleč v sibirsko deželo, na drugi strani pa osvaja v Pacifiku otok za otokom, vzemirja Ameriko do krajnosti. V borbi proti Nemčiji sta bila Japonec in Amerika zaveznika. V srcu sta si ves čas bila sovražnika in umetnosti diplomacije se je s težavo posređuje zadržati požar, katerega izbruh proti skoraj vsak dan.
Lekati sredstva, da se prepreči ta velika opasnost, to je pravi cilj washingtonske konference, izražen v glavni točki njenega programa: razorožitvi. V bistvu gre za omejitve oboroževanja na morju. Rešitev tega vprašanja je odvisna od možnosti političnega kompromisa med Ameriko in Japonsko. Ti dve državi sta začetnici bodočega velikega konflikta, ki mora zopet potegniti v svoj vrtnice vse človeštvo. Neopredno je angažirana Anglija kot stari zaveznik Japonske. Preko nje vstopa Evropa. To dejstvo dela Anglijo silne skrbi. Na angleško-japonski zvezi sloni varnost velikega dela angleškega imperija. Zato se Anglija na vso moč trudi, da bi pridobila v Ameriko i Japonsko za kompromis in se ne izogibilo celo groženj na adresu svojega zaveznika Japonske. »Nemogoče je bojovati proti Amerikanci.« Tako je v svojem že zgoraj omenjenem govoru poudarjal Lloyd George.
Ako se v Washingtonu doseže političen kompromis glede razmer na Daljnem Vzhodu, bo glavno delo konference opravljeno. Načrt, da bi se omejilo tudi oboroževanje armad na kopnem, se zaenkrat gotovo ne bo uresničil. Na Briandova usta je povedala Francija, da si ne da omejiti svobode v izbiranju sredstev za ohranjanje svoje sigurnosti. Nič več izgleda nima tudi težnja Francije, angažirati Ameriko kot stalno ga-

Spor z antanto radi Albanije

Beograd, 12. novembra. (Izv.) Veleposlaniška konferenca je dne 7. novembra odposlala naši vladi ostro noto, v kateri zahteva, da se jugoslovanske čete umaknejo iz albanskega ozemlja na granico iz leta 1913, ker bo sicer Jugoslavija obtožena pred Zvezo narodov, katere svet je že povzval k izredni seji. Pred Zvezo narodov se bo razpravljalo v prvi vrsti vprašanje albanske granice, ki jo je veleposlaniška konferenca določila po londonskem sklepu leta 1913. s popravkami pri Debru, Prizrenu in Podgorici.

Pred rekonstrukcijo kabineta

Beograd, 12. novembra. (Izv.) Tekom današnjega dne se je pokazalo, da je večina radikalnega kluba proti temu, da ministra Trifković in Gjuričić ostaneta še nadalje v kabinetu. Pašić se je temu stališču prilagodil in bo po dosedanjih dispozicijah v ponedeljek pričel pogajanja zaradi rekonstrukcije kabineta. Najtežavnejša točka teh pogajanj bo vprašanje notranjega ministrstva. Radikalizacija v tem oziru revizijo sporazuma z demokrati in hočejo, da se notranji portfelj prepusti njim, češ da je svoječastno, pri sestavi kabineta bilo povdarjeno, da sta notranji in zunanji portfelj enake politične vrednosti, oni pa zunanjeja ministrstva pravzaprav niso imeli, ker je ministrski predsednik sam vršil to funkcijo. Očividna tendenca te argumentacije je ta, da naj bi demokrati prevzeli zunanji resort. Demokratiški klub v tem vprašanju še ni zavzel stališča. Na radikalni strani je bil nekaj časa kandidat Ljuba Jovanović, katerega kandidatura pa je stopila povsem v ozadje. Sedaj stoji v ospredju kandidatura poslanca dr. Laze Markovića. Za jutri je sklicana seja glavnega odbora demokratske stranke.

Prelom med Irsko in Anglijo

London, 12. novembra. (Izv.) Listi poročajo, da je v Londonu zbrani ulstrski kabinet odklonil predloge angleške vlade glede rešitve irskega vprašanja.
London, 12. novembra. (Izv.) Ulstrski kabinet je slejkoprej na stališču, da so vladni predlogi glede rešitve irskega vprašanja nesprejemljivi. Koncem današnje seje je izdal Craigh oficijalni

Naš proračun

Beograd, 12. novembra. Finančno ministrstvo objavlja nastopni komunik: Proračunska predloga naše kraljevine za leto 1922. je definitivno določena po ministrskem svetu ter bo dne 20. t. m. v zmislu ustave predložena narodni skupščini. To je prvi proračun po vojni, v katerem je uspelo vzpostaviti popolno proračunsko ravnotežje. Izdatki so predvideni v višini 6290 milijonov dinarjev. Prvotni predlog je zmanjšan za skupno vsoto 620 milijonov dinarjev. Z ozirom na proračun za leto 1920/21 so dohodki povečani za približno 30 odstotkov, kar se bo doseglo davčim putem. Del večjih dohodkov je prištel na račun avtomatskega zvišanja dohodkov, čigar vpliv je čimdalje ugodnejši in večji, v kolikor se zboljšujejo gospodarske razmere v državi. V glavnem leži povečanje dohodkov v uvedbi novih davkov, kakor tudi v zvišanju že obstoječih. Pri državnem monopolu se pričakuje povečanje dohodkov nad 300 milijonov dinarjev. Ostanek vsote, ki je potreben, da se dovede proračun v ravnotežje, se bo dobil potom red-

rantinjo za ohranitev statusa quo v Evropi, torej kot zaščitnico proti Nemčiji. Odpor proti tem težnjam je v Ameriki splošen.
Poudariti smo hoteli danes v glavnem le ono vprašanje, ki tvori bistvo washingtonske konference. Ako pride tu do srečne rešitve, potem je mogoče ono približanje narodov, ki je predpogoj, da prične velika ideja trajnega miru zavzemati konkretne oblike. Potem bo res washingtonska konferenca »največji dogodek zadnjih devetnaest stoletij.«

Danes popoldne je o tem razpravljaj ministrski svet, ki je sklenil, poslati velikim silam noto, katere poudarja, da je ta granica za nas nesprejemljiva.
V javnosti razširjena govorica, da nam je antanta poslala ultimatum, ne odgovarja resnici.
V seji ministrskega sveta se je tudi ugotovilo, da so vesti o dozdavnih novih operacijah naših čet v Albaniji povsem izmišljene. Boji v Albaniji se vršijo med tamošnjimi domačimi plemeni.

Minister Trifković je nocoj po seji radikalnega kluba prijateljem izjavil, da bo v ponedeljek podal demisiijo.
Beograd, 12. novembra. (Izv.) Radikalni klub je na svoji današnji seji nadaljeval razpravo o politični situaciji. Govorili so Terzić, Prodanović, Uzunović in Trifković. Prvi trije govorniki so napadali vlado in zahtevali, da dobe radikalci ministrstvo notranjih del in da se promeni oseba finančnega ministra. Ministra Uzunović in Trifković sta zastopala stališče vladine koalicije in zato njih govori niso bili nič kaj navdušeno sprejeti. Člani kluba nočejo o poteku razprav dati nikakih informacij, nego je na tozadevno vprašanje eden radikalnih poslancev samo odgovoril: »Bruka jedna kad hoću svi biti ministri!« Načeloma je bilo soglasno odobreno, da se obdrži sporazum z demokrati, vendar je večina kluba zavzela stališče, da se nekatere točke sporazuma spremene. Pašić je na izvajanja govornikov odgovoril, da se bo pri uvedbi pogajanj za novi sporazum z demokrati vpoštevalo zahteve večine kluba, to je, da bodo radikalni pri ponovnih pogajanjih zahtevali za se notranje ministrstvo in in spremembo osebe finančnega ministra.

Carinska vojna med Francijo in Špansko

Pariz, 12. novembra. (Izv.) Med Francijo in Španijo je izbruhnila včeraj carinska vojna, ki je vzbudila veliko pozornost posebno zaradi tega, ker bo nedvomno pospešila povratek Francije k normalnim trgovinskim pogodbam. Francija je modus vivendi, ki ga je sklenila leta 1906. s Španijo na podlagi največje pogodbe, meseca novembra 1918. istočasno z drugimi državami odpovedala, vendar pa ga je v pričakovanju nove pogodbe podaljševala neprestano za četrt leta. Meseca novembra leta 1920. je zvišala Francija davek na španska vina za 2-krat. Španija je odgovorila na to s povišanjem davka na francoski uvoz za 150 odstotkov. Francija je meseca februarja leta 1921. protestirala proti temu povišanju in dala inicijativo za novo pogodbo, kar je pa Španija odklonila. Nato je Francija predlagala podaljšanje modusa vivendi do 10. decembra s enomesečno odpovedjo, toda Španija je odklonila tudi ta predlog s motivacijo, da mora najprej sestaviti svoj carinski tarif. Zaradi tega se pričakuje, da bo Francija sedaj zopet znatno zvišala carino na uvoz španskega blaga.

Pričetek washingtonske konference

Pariz, 12. novembra. (Izv.) Francoski listi poročajo iz Washingtona, da se prične pravo delo washingtonske konference v ponedeljek z razpravo o razorožitvenem vprašanju. Državni tajnik Hughes namerava predlagati, da naj se predlože vse pogodbe, ki so bile sklenjene s Kitajsko ali glede Kitajske s strani držav, ki so zastopane na konferenci. Amerika bo stavila v tem oziru sledeči predlog: Od Japonske blokiran dohodi k Sibiriji se oproste, proga Easter Chinese Railway pa internacionalizira in neutralizira. Internacionalizacija se poveri finančnemu konzorciju, ki je pristojen tudi za vprašanja Mandžurije in Mongolske. Japonska obdrži svoje pravice na progo South Manchource Railway, pogodba glede polotoka Lisothou pa se mora l. 1923. obnoviti. Vsa kitajska posojila, tudi privilegirana, prevzame konzorcij. Vsem podjetjem se zagotovi popolna prostost in enako postopanje. Vse določbe glede prioritete in ekskluzivitete, ki predstavljajo monopol na korist katere posamezne države, se morajo odpraviti.

TRAGIČNA USODA BIVŠEGA PREDSEDNIKA WILSONA.

Pariz, 12. novembra. (Izv.) Dopisnik »Matina« poroča iz Washingtona, da je stanje bivšega predsednika Zedinjenih držav Wilsona skrajno žalostno. Wilson živi samotno v neki zapuščeni washingtonski ulici. Deena stran njegovega telesa je vled kapl popolnoma broma. Wilson sedi noč in dan v naslonjaču, s katerega se ne more premakniti. Duševno je še popolnoma svež in zasleduje z veliko pažnjo vse dogodke. Toda govoriti noče absolutno ničesar in ne sprejema nikogar. Po iniciativi sedanjega predsednika Hardinga priredi narod bivšemu predsedniku, ki ga je doletela tako tragična usoda, da na prenosa ostanek neznanega vojaka, tiho pozdravno manifestacijo. Vse sproved bo defilirati mimo stanovanja Wilsona, ki bo skozi okno opazoval proslavo svojega dela.

JUGOSLAVIJA IN MADŽARSKA.

Beograd, 12. novembra. (Izv.) Na današnji ministrski seji je bil prečitan tekst zakona o detronizaciji Habsburgovcev na Madžarskem, ki ga je sprejel madžarski parlament in deklaracija madžarske vlade, v kateri se zavezuje, da ne bo brez predhodnega sporazuma z velikimi silami izvolila novega kralja. Ker so odločbe madžarske vlade zadovoljive, je vlada potrdila naredbe glede odpusta rezervistov, ki so bili poklicani na orožne vaje. Istotako se vrnejo domov tren in živina. Čete na meji pa, ki se rekrutirajo iz naše stalne armade, se imajo vrniti v svoje garnizije.

OBLETNICA AVSTRIJSKE REPUBLIKE

Dunaj, 12. novembra. (Izv.) Tretja obletnica ustanovitve avstrijske republike je bila pozdravljena z 12 topovskimi streli. Dopoldne se je vršila parada dunajske posadke, ki so ji prisostvovali načelniki vseh oblasti. Istočasno se je vršil obhod delavstva po mestu, ki je obstal pred magistratom, kjer je imel nitjeavstrijski glavar Sever govor, na katerega je odgovorilo delavstvo z vzkliki za republiko. Vsa javna poslopja so bila v zastavah.

Nova nasilja v neodrešenem ozemlju

Trst, 12. novembra. (Izv.) Na dan slavnosti neznanega vojaka je prišlo v Pazinu do velikih protijugoslovanskih demonstracij. Pazinski župnik jebral žalno mašo v latinskem jeziku, evangeli je pa začel brati v staroslovanskem jeziku. Visti so začeli demonstrirati v cerkvi in vse italijanske civilne in vojaške oblasti so demonstrativno zapustile cerkev. Zvečer so bile velike demonstracije; fašisti so razbili vaa okna na župnišču in na raznih hrvatskih hišah.

Trst, 12. novembra. (Izv.) Karabinjeri so izvršili v hiši kneta Babiča v Marezigah preiskavo. Babič je bil namreč osumljen, da je vprizoril svoječasno napad na fašiste in se je od tistega dne skrival. Karabinjeri so pri preiskavi hoteli za vsako ceno izvedeti za Babičovo skrivnišče ter so pričeli mučiti ter kruto pretepali njegovo ženo. Babič, ki se je skrival nedaleko svojega doma, je sklenil obupne klice svoje žene. Htel je domov ter je s kamenjem v roki napadel nasilneže. Karabinjerji, bilo jih je trojica, so takoj rabili orožje ter pričeli oddajati salve na Babiča, ki se je že po prvem strelu zrušil na tla. Karabinjerji so streljali v že mrtvo truplo ter so Babiča popolnoma razmesarili. Med prebivalstvom vlada veliko ogorčenje. Babič je bil energičen mož, požrtvovalen rodoljub.

ITALIJANSKA ANARHIJA.

Rim, 12. novembra. (Izv.) Delavski svet je sklenil, da naj preneha štrajk na železnicah z današnjim dnem ob 6. uri zjutraj, to pa samo zato, da morejo odpotovati iz Rima na kongresu zbrani fašisti, ki ne prestopajo v nemirjajo mesto. Glede zaključka generalnega štrajka, ki bo vedno traja v polnem obsegu, bo sklepal delavski svet jutri. Ako fašisti zapuste Rim, bo v ponedeljek tudi generalni štrajk končan.

Nerednosti na Hrvaškem

Kmet Babič žrtev strahopetnih karabinjerjev.

Zagreb, 12. novembra. (Izv.) Povodom zadnje mobilizacije so se zgodile na Hrvaškem valed prigovarjanja poslancev Radiševne stranke in madžarskih agitatorjev razne nerednosti, o katerih je izšlo sledeče službeno obvestilo hrvatske pokrajinske uprave:
V vasi Krapje, kotar Novaki, so sklenili seljaki, da se v zmislu sklepov hrvatske seljačke republikanske stranke ne odzovejo mobilizacijsnemu pozivu in ne gredo v vojske. Ko so prišli 4 orožniki v vas, so jih seljaki razorožili. Naslednjega dne je prišlo 50 orožnikov z vojaške asistenco in so bili krivi takoj aretirani.
V Novem gradu (kotar Koprivnica) je poslanec Radiševne stranke, Franjo Vrtar, agitiral med seljaki, naj se ne odzovejo mobilizacijsnemu pozivu, češ da je skupščina hrvatskega bloka sklenila, da se skliče hrvatski sabor, ki bo sklenil odcepljenje Hrvatske od Srbije in proglasil hrvatsko republiko. Vrtarju se je v resnici posrečilo, pridobiti nekaj seljakov, ki so se nahajali že na postaji, da so se vrnili. Ko je prišlo vojaštvo in orožništvo so bili hujskači aretirani.
V Sv. Ivanu Zelini je prišla deputacija seljakov h kotarskemu predstojniku in mu naznanila, da seljaki ne gredo v vojske. Kotarski predstojnik jih je opozoril na posledice, naker so se seljaki razšli. Naslednjega dne so bili aretirani 3 glavni hujskači, naker so se vojni obvezanci odzvali pozivu. Tudi živina in vozovi so bili pripeljani 90 odstotkov. Aretirani seljaki so izjavili, da so bili pri njih zadnje dni tuji agenti, najbrže Madžari, ki so prišli pod pritvoro, da kupujejo purane, a so samo agitirali proti mobilizacijsnemu odzivu, češ da pride kmalu kralj Karlo. Bilo je 12 takih agentov.
V Bregi (kotar Dugoselo) je poslanec Radiševne stranke Nikola Srdalič pozivljaj seljake, naj se ne odzovejo mobilizacijsnemu pozivu. Do neredov ni prišlo.
V Biskovljanih (kotar Dugoselo) so prišli seljaki v občinski urad in zahtevali od bilježnika, naj da v zapisnik, da ne gredo v vojske, ker ustava ni bila sprejeta od Radiševne stranke. Nato so šli h kotarskemu predstojniku in mu izjavili, da ne dajo živine in vozov, ker jih sami rabijo. Do neredov ni prišlo. Aretirana sta bila dva seljaka, ki sta pozivljala k uporu in govorila, da sta bila pri Radiču, ki jima je glede mobilizacije dal geslo: Nikdo nikamor!

Vsi, ki se niso odzvali pozivu, pridejo pred vojno sodišče, proti hujskačem pa se bo postopalo v zmislu zakona o zaščiti javnega miru in reda v državi.

Železniški zakon

Ministrstvo saobraćaja je predložilo zakonodajnom odboru v odobrenje svojo meseca junija 1921. leta razglasila uredba o organizaciji tega ministarstva in prometne službe z raznim bistvenimi popravki in izpopolnitvami. V novo uredbi je sprejeta tudi takozvana službena pragmatika, a koja naj se iznači vse železniško osoblje v državi.

Kar naprej naj povemo, da nova uredba ne dela posebne časti svojim duhovnim očetom, niti bi ne bila po volji železniškemu osoblju. Gospod ministarstvi pomočnik Jelić, ki nosi odgovornost za predlog, je smatral za dobro, da pragmatika sestavi brez sodelovanja prizadetih, odnosno železničarskih organizacij. Pragmatika za državne uslužbenice se izdeluje s sodelovanjem raznih interesiranih organizacij, železničarjev, ki so si vedno med seboj v lašah, pa očitno ni treba vprašati, njim se snostavni diktrira. Mišlimo, da je tako postopanje popolnoma pogrešno in škodljivo.

Zato bi bilo potrebno, da zakonodajni odbor zavrne predlog ministra saobraćaja. Skliče se naj anketa zastopnikov ministarstva in železniških organizacij, ki bo takoj pokazala, kako slabo delo je izvršil gosp. Jelić. Železniško pragmatiko se je počelo ministrstvo in osoblje že leta 1919./20. izdelati je bil osutek, o katerem se je pridno razpravljalo. Takratni dvoboj med gosp. Deržićem in komunističnimi prvaki, v katerem se je licitiralo, kdo bo več zahteval, in poznejši komunistični pokret so brezuspešni uspehi. Pod režimom gosp. Jelića je bilo potem izdanih vse polno uredb, ki se nanašajo na personalne zadeve, ne da bi poklicani zastopniki železničarjev bili sploh zaslišani.

Pa ne glede na to principijelno napako, je predložena naredba že sama na sebi silno površna.

Ako se hoče uzakoniti celotno razmerje osoblja do železnice kot delodajalca, tedaj bi se morale vse naredbe prevzeti ali vsaj omeniti v zakonu, kakor na primer delavski pravilnik itd. V naredbi so pač omenjeni delavci med osobljem ministarstva saobraćaja, ni pa nikjer v načrtu zakona ničesar glede njih pravic in dolžnosti navedeno.

Nepojmljive grozastosti najdemo v § 32. glede šolske izobrazbe uradnikov; tozadavne določbe se glase:

«Za inženjersku, lekarsku in pravniško službu važe propisi, koji o tome postoje u posebnim zakonima. Tih sturka kao i propisi o zakonu o činovnicima građanskog reda u opšte.

U ostalim strukama saobraćajne službe mogu se za činovničke pripravnike postavljati samo takova lica, koja su završila bilo pravnički fakultet bilo ekonomsko odel na univerzitetu, a za zvanlične pripravnike ona lica, koja su svršila 8 razreda srednjih škola ili koja su svršila trgovačku nižu tehničku ili železničku školu. Za saobraćajne i administrativne zvanličnike i njihove pripravnike mogu se postavljati takva lica, koja su svršili barem 4 razreda srednjih škola, a za ostale zvanličnike pripravnike lica, koja su svršila 2 razreda srednje škole ili zanatsku školu, i položila propisani prijamni izpit.

Tako se glasi ta nesrečni paragraf. S tem se določa, da morejo postati činovniki (uradniki) samo absolventi fakultet; absolventi srednjih šol pa naj postanejo le zvanličniki (poduradniki). V nesoglasju s to določbo pa stoji osutek priložene plačilne tablice, iz katerih izhaja, da so tudi srednješolci činovniki. Od kod to nesoglasje?

Ekonomsko slabo za železnice je, da ni nobene omejitve določene za sprejemanje uradnikov in služiteljev; samo za zvanličnike je določeno 24. leto kot meja, kar pač ne zadostuje. Že tu se kaže površnost.

Za sprejem v železniško službo se zahteva sleč državljanstvo SHS, nikakor pa ne znanja srbsko - hrvatsko-slovenskega jezika, tako da lahko kmalu dobimo v službo ljudi, ki znajo samo nemški, madžarski ali albanski.

Vsak uslužbenec ima pravico do 15 dni dopusta brez ozira na starost ali dobo službe. Že danes ima delavec v tem oziru večje pravice, ker ima tudi mesečno pravico do dveh prostih dni poleg glavnega dopusta.

Najbolje je obdelal g. Jelić krivice in kazni. Ustanavlja se tako drakonične kazni, da jih osoblje nikakor ne bo moglo priznati. Kot kazen se predvideva celo izguba dvo- ali tromesečne plače! § 53. govori, da pride v disciplinarno preiskavo, kdor »zlobno ogovarja postopaj i naredbe vlasti u kancelariji ili pred mladima; u koliko slučajno ne bi spadao u veći red prestupa, koji se kazni po odredbama opšteg krivičnog zakonika. -

Ni prostora, da bi se podrobno pečalo li še z vsemi drugimi nebrojnim pomanjkljivostmi projekta gosp. Jelića. Navajamo samo v kratkem:

§ 64. ne določa, da se more v službeno polo vpisana kazna po gotovem roku ertati. § 69. govori o odpovedi službe. Stara avstrijska pragmatika že ne pozna več take določbe. Kdor je nameščen, temu se more služba vzeti le na temelju disciplinarne obsodbe. Ne glede na to pa nova naredba niti ne določa odpovednega roka. Vsak costni pometaj ima svoj odpovedni rok. Ta paragraf vsebuje določbo, da se tudi stalno nameščenim uslužbencom sme odpovedati služba (o roku zopet seveda ni govora!), ako niso že 5 let v stalnem razmerju. § 71. govori o penzjah, vsebuje administrativne nalivnosti § 69. glede izplačila penzije obolelim stalnim uslužbencom.

Vse določbe, ki se tičejo socialne skrbj za osoblje, bi morale biti pač malo bolj premišljene. Bolje bi bilo, da se jih zbere v posebno naredbo ter istčasno z glavno naredbo razglaši. Sedaj se nahaja v projektu gosp. Jelića ena stvar, druga pa ne. Slučaji bolezni n. pr. niso obravnavani!

Cel plačilni regulativ je odpravljen s kratkimi besedami in tablico. Dvomin, da bodo te tablice ugodne za osoblje.

Iz vseh pomanjkljivosti je razvidno, da gosp. Jelić pri sestavi svojega projekta ni zaslišal nobenega človeka, ki bi imel kaj pravnega čuta za stare pravice osoblja pa bodisi bivšega avstrijskega, madžarskega, bosanskega ali srbskega sistema, ter bi mogel vse v sklad spraviti z novimi razmerami. Nesreča je za naše železnice in njihove uslužbenice, da vodijo upravo ljudje, ki se s administrativnimi posli niso nikdar bavili.

Zastopniki demokratske stranke bodi pri razpravi monstroznega načrta gosp. Jelića gotovo odločno nastopili za pravice železniškega osoblja. Njihov interes za stvar je razviden že iz tega, da so se o zadovi dali točno in informirati.

Kongres jugoslov. učiteljstva

Kakor smo že poročali, se je to dni vršil v Zagrebu kongres jugoslovanskega učiteljstva. Kongres je razpravljaj najprej o pravih »Udruženja jugoslovanskih učiteljev«, pri čemer se je razvila živahna

debata. Delegat Tomašić je predlagal, naj se glavna skupščina vrši samo vsake drugo leto. Pravila so bila odobrena z navetovano korekturo, istotako je bilo odobreno poročilo o delovanju glavnega odbora ter poročilo o nadrtu zakona o osnovnih šolah.

Zivahna je bila razprava o izenačenju dnevnice za omožene in sameke učitelje, ker so omoženi učitelji prejemale dostej manjše dnevnice. Sklenilo se je, da se zadeva odstopi odboru za predlog.

V nadaljnjem poteku zborovanja je referent Popović govoril o nadaljnjem izobraževanju učiteljev, o ukrepih proti neprimernemu šolskemu obisku ter o potrebnem stiku med učitelji vse Jugoslavije. Izmed posameznih predlogov omenjamo zlasti nasvet, naj se telesna vzgoja v ljudskih šolah izvede po sokolskem sistemu, kateri predlog je bil soglasno sprejet in v zvezi s tem še osem nasvetov, ki se predlože narodni skupščini, političnim klubom in vladi v svrhu, da se sklene zakon o telesni vzgoji, veljaven za vsa kraljevina. Razvila se je nadalje debata o organizaciji in ciljih višje pedagoške

šole, danes ne odgovarja ciljem, zaradi katerih je bila osnovana ter se je zahtevalo primerno reorganizacijo.

Letna članarina se je določila na 24 dinarjev. Preditan je bil predlog, da se val učitelji in učiteljice brez ozira na pokrajino izenačijo glede plače, pravie in dolžnosti.

Kongres je pozdravila delegatka lige društva Rdečega križa g. Pattie Day Miller. Kongres je pozdravil njen govor s živahnim odobravanjem.

Predsednik zagrebške sekcije g. Skavič je končno opozarjal na članek v »Hrvatu«, v katerem se trdi, da je ta kongres skupščina demokratskih učiteljev, a ne vseh učiteljev Jugoslavije brez ozira na plemena in stranke. Govornik naglašal, da se nahajajo v tej skupščini delegati vseh učiteljskih udruženj, ki pripadajo raznim političnim strankam, in se torej ne more govoriti o demokratski skupščini. V imenu predsednika se je končno urednik »Narodne prosvete« zahvalil delegatom za mnogobrojno udeležbo, na kar je predsednik Jović zaključil prvi kongres učiteljstva.

Politične beležke

+ Dr. Korošec kot agitator. Dr. F. Korošec je imel v četrtak v Kranju zbor, na katerem je oistro kritiziral mobilizacijo ter udrihal po vojni upravi češ, da ni bilo »pripravljenih nobenih spisov, nobenih ubikacij, za hrano ni bilo proskrbljeno, za obleko tudi ne, povsod nered in nemarnost.« Dr. Korošec si predstavlja vojaška življenje tako kot ono po župniščih in samostanih. Kjer imaš za take rezerviste kot je on mehke pernice, polno mizo pečenk in sladkega vina, pa tudi vsega drugega v izobilju, da si gospoda privče dušo in pokrepa telo. Naloga vojnih mobilizirancev pa je, da so sami iznajdljivi in da zrajo potrpeti, če ni vse tako kot bi si kdo želel. Vse to se je v poklicanem fantom tudi v popolni neri posrečilo. Dr. Korošec naj bi prišel v vojašnico, kjer so se rezervisti zbirali in bi se lahko prepričal, da v Kranju ni govoril resnice in da je bila prav kmalu po nastopu prav vzorna disciplina. Dr. Korošec bi v ostalem svetoval, da naj on nikar ne bujska s takimi stvarmi in naj se raje briga za nered in nemarnost, ki jo je pustil v ministrstvu za prehrano, kjer se še danes valjajo ženski korzeti, lasnice, parfumi, baletni čevljički, igralne karte in še več druge najraznovrstnejše robe, ki jo je dr. Korošec kupil v Ameriki za olačanje bede siromašnih ljudi. Tu di bi bilo dobro, da bi pomagal spravljati tozadavne izgubljene račune v red in skrbeti kako se bodo poplačali neizmerni dolgov, ki jih je napravil na brezvesten način kot minister. Če komu, dr. Korošcu gotovo ne pristaja, da nastopa sedaj po zborih kot navaden agitator.

+ Peskovo glasilo in klerikalci. Peskovo glasilo »Jugoslavija« prinaša uvodnik, v katerem oboja boj demokratov proti klerikalizmu, češ, da spada »mentelitet liberalno-klerikalne politike« v predvojno preteklost. »Jugoslavija« je napisala trditve, v tem smislu s tako gotovostjo kakor, da bi se ob prevratu ustavilo solnce, preobrnila luna, kakor da bi popadale z neba zvezde med tem ko je ob strašnem potresu vrag vzel klerikalizem. Ako bi Slovci ne poznali Peskovcev, bi menili da ne poznajo niti abecednika politične zgodovine, ko širijo med ljudi take krvo nazora o opasnosti klerikalizma. Ker jih poznamo, vemo, da pišejo v prilog klerikalcev zato, ker so od njih materijelno in politično odvisni. Nikjer

drugod kot v Peskovi struji niso prišli »na krmilo ljudje, ki zaslepljeno drsijo samo po tisti poti, ki jih vodi do lastnih osebnih ciljev.« Verižništvo, špekulacija s valutami, tihotapstvo, nemarnost, ne stoji le pod zaščito Peskovcev, marveč je vse to njihovo glavno delo in najvišji ideal. Peskovo glasilo postaja zopet predrzno in neravno. Ako ga bomo po pravici okrecali, pa bodo zopet obračali oči proti nebu. Če ne bo miru, ga bomo mi zopet napravili Capito?

+ »Naša Vasa«, glasilo zemljoradniške stranke za Slovenijo. Prva številka tega novega tednika je izšla v četrtak v Celju pod uredništvom dr. Antona Novčana. List hoče pobijati »avstrijski revmatizem«, »rimski klerikalizem« in »nedostojno klečeplazanje pred Beogradom«. Glavna naloga mu bo, kakor je razvidno iz prve številke, brati le vite voditeljem naših samostojnežev. Katerim očita, da so se, izstopivši iz zemljoradniškega kluba g. Avramovića, pokazali nevredne narodovega zapuščanja.

+ Povsod enaki. V Trstu izhaja kot tednik glasilo italijanske klerikalne stranke »Vita Nuova«, list je sleer nerazum in nepomenben in se ne bi ozirali niti nanj, ko ne bi nakopičil v svoji zadnji številki toliko ostudnega materijala proti naši državi, proti našemu narodu, proti naši dinastiji. Noben italijanski nacionalistični in fašistovski list doslej ni pisal tako podlo o nas. Značilno je, da se piše to italijansko klerikalno glasilo edinele po infemacijah iz slovenskih klerikalnih listov. Citira »Slovenca«, »Straža«, »Hrvatsko Obrano«, »Narodno Politiko«, pobira iz nje citate in na temelju istih dokazuje, da naša država nima predpogovov za svoj obstanek radi tega ker trpi katoliški življ v naši državi strašne krivice vsled srbskega ortodoksizma, ki hoče vse Slovence in Hrvate preko noči poerbiti in popravoslaviti. Italijanski klerikalci se bore proti naši državi z istimi argumenti, kot jih vporabljajo naši klerikalci doma, samo s to razliko, da govore italijanski klerikalci naravnost to, kar skrivajo naši v svojih dušah!

+ Situacija v radikalnem klubu. Ko je Pašić predložil kralju svojo ostavko, ki je kralj ni sprejel, se je takoj nato vršila seja radikalnega kluba, v katerem je poročal Pašić o kraljevem stališču. V radikalnem klubu se je raz-

vila nato stvarna politična ocena, v čina kluba je zahtevala izpremembo oseb radikalnih ministrov v sedanjem kabinetu razen Pašića. Velizar Janjčević je zahteval tudi izpremembo oseb med demokratskimi ministri, njegov predlog je podpiral dr. Marković, ob skupaj sta potem stavila predlog, da naj odstopita demokratska ministra Kumanudi in Pribežević. Bosanski radikalci so bili proti koalicii z muslimani. Ta grupa je sprožila tudi misel, da naj se mesto muslimanov pritegnejo v vlado klerikalci. Nekateri radikalni poslanci so nato na svojo pest vodili pogajanja z dr. Korošcem, ki je bil pripravljen pod raznimi neblstvenimi pogoji stopiti v vlado. Posredovalci so izjavili, da so pogoji, ki jih stavlja dr. Korošec za vstop v vlado, večinoma sprejemljivi. V radikalnem klubu je prevladalo mnenje, da ti razgovori niso bili oportuni, kajti v službi Koroševega vstopa v vlado bi ne ustopili le muslimani temveč tudi slovenski samostojni kmetje, kar pomeni izgubo vsega 36 poslancev, a Korošec bi v najboljem slučaju (ako ga ne zapuste hrvatski klerikalci) privedel samo 27 poslancev. Debata v klubu še ni bila končana, ali vendar je verjetno, da bo na prihodnji seji kluba sprejeta izprememba v oseh radikalnih ministrov, če bo hotel — Pašić, ki je še vedno gospodar položaja. Zanimivo je, da v klubskih debatah oseba g. Protića ne igra nobene vloge. Z njim radikalci ne računajo več.

+ Tajne klerikalne organizacije. Beograjska »Pravda« poroča iz Zagreba, da se v političnih krogih govori zadnje dni mnogo o nekih tajnih klerikalnih organizacijah. Klerikalni duhovniki zapirajo svoje vernike v imenu svete cerkve, da se bodo borili za njo, da bodo stopili za njo v politično borbo, ko jih pozove stranka! S to akcijo so začeli klerikalci celo med vojsko, vojna uprava ima v rokah nekaj pozitivnih dokazov, da klerikalizem vrši tako propagando v vojski. — »Pravda« odločno zahteva, da naj državne oblasti preiščejo vse zadeve, posebno kar se tiče naše armade in naj z vsemi sredstvi nastopijo proti taki agitaciji, ki ima izrazit protinaradni in protidržaven pomen. — Ne vemo, zakaj bi klerikalci še rabili take organizacije. Oni v vsaj javnosti tako krepko spodbujajo narodno in državno idejo, da je »veselje« in se jim ni prav nič treba inkomodirati s tajnimi zvezami!

+ Glavne krivice za neuspeh v Rapallu je našel na dan obletnice rapsalske pogodbe včerajšnji »Novi Cas« in to — v ruskem pravoslavnem sinodu, ki je hotel na vsak način preprečiti, da povedana Srbija dobi ozemlje s katoliškim prebivalstvom, ki bi jo lo ogroziti pravoslavni značaj kraljevne Srbije. Ruski sinod je zato izposlov val londonski pakt, ki tvori osnovu rapallske pogodbe. Zgodovina londonskega pakta je danes vsem jasna, k so le malo zasledovali borbo za jadransko vprašanje, a »Novi Cas« je naš svoja krivca v sv. sinodu! Na drug strani pa je žalostna resnica, da je katoliški Vatikan delal na vso paro t podpiral italijanski šovinizem v jadranskem vprašanju in da se Vatikan danes javno in odkrito prištevja k netolerantnejšim našim narodnim svražnikom.

KOLKUJTE VSE SVOJE DOPIS Z RAPALLSKIM KOLKOM!

VSI NA DELO, DA REŠIMO BRATE!

Prosveta

IZ GRAFIČNE RAZSTAVE.

Hinko Smrekar. — Posebno pozornost vzbuja v Jakopičevem paviljonu po daljšem času zopet Hinko Smrekar. Smrekar je eden izmed onih naših umetnikov, kateri se je sam iz lastne moči povzdignil do velikega priznanja. Nikdar ni rabil reklamnega bobna, pač pa se ga je kritika ponovno nemilo tretirala. A kdor ni bil slep, je mogole zasledovati od leta do leta stalno napredovanje tega priljubljenega umetnika. Njegov humor, ki je postal že le bilo treba ostra satira, pa ni bil bistvo njegove narave, kakor je marsikdo po krivem sodil. V mnogih slikah se je pokazal v pravi luči kot romantič in fantastični pripovedovalec. Romantično je postalo tudi njegovo življenje, ko je začelo vse bolj strogo preučevanje »naših« ljudi. Doživel je marsikatero bridko razočaranje posebno kot politični umetnik.

Takrat ni bil sam, imel je mnogo tovaršev v svojem trpljenju. Večina teh tovaršev je že davno prebolela vse te razne doživljaje — med tem, ko on še vedno nosi posledice svojega križevnega pota — bolezen. Več nego dve in pol leti ni imel več čopiča v roki, on, ki je preje dan na dan sedel v svoji priprosti sobici iz katere je pošiljal svoje slike in sličice v svet... Sedaj sedi v isti sobi osamljena starka, ter zre v živo lesensko nebo s skrbj polnim izrazom. Njen Hinko je daleč, daleč v sanatoriju. Sel je poln upa, da ozdravi, a vsi, ki so obljubljali podpirati ga pri tem, so nanj — pozabili.

V Jakopičevem paviljonu vise 4 slike

— zadnji ostanki njegove plodovitosti. Ali bo zopet ozdravil, ali bo kmalu zopet prijel za svoj čopič in prinesel v našo umetnost zopet slovenskega duha, ki nam tako manjka? Ali pa bomo čakali, da v tujini omahne, da bomo nato šele kričali o naturalizmu in brezkulturnosti slovenskega rodu, ki pušča umirati svoje najboljše umetnike?

Brez vsakega ovinka povem: Smrekar je bolan in je še ozdravljiv. Koliko ima dohodkov če ne more delati ni treba povedati. Kdor torej hoče pomagati dokler je še čas, naj stori čimprej svojo dolžnost.

Pozivljam torej ljubljansko občinstvo, naj sega po Smrekarjevih umotvorih v razstavi. Ker so med njimi trije bakropisi, se dajo tudi po večkrat prodati. Naj ne »boljše« biše brez Smrekarjevega originala. Želel bi si videti pod vsako sliko opazko »10 krat predano...«

—ut—

I. SIMFONIČNI KONCERT GODBE DRAVSKE DIVIZIJE.

Pri nas imamo dve vrsti glasboljubnega občinstva: eni hodijo poslušat koncerte, drugi pa v kaverno ali gostilno duhovito govorijo o dirigentu. In teh drugih je v Ljubljani, kakor se je pokazalo na tem koncertu, neprimerno več. Če se je dr. Cerin ozrl s svojega podija po dvorani, je mogel videti rjavo morje praznih stolov, katerega žalosten črn rob je tvoril pas dijačkov ob stenah. Če je bil kdo silno majhen in je stal zadaj pri vratih, je mogel videti gorl na podiju peto dr. Cerinovega čevlja, ker mu ni skoro nič ovrtil razgleda... Tudi o Trostu so pri nas duhovito govorili in o Zikovcih, ki so na tem, da postanejo prvi kvartet

v Evropi in še o mnogih drugih, pa jih danes ni več pri nas. Kdo bo pa tudi še hodil k nam, če tako ostentativno kaže-mo apatijo za umetnost?

Prvo točko koncerta je tvorila uvertura Glinkove opere »Ruslan in Ljudmila«. To je bil tipično češki kos, s penečim in prekipljavim ritmom in iznajdljivo kompozicijo. Podana je bila s potrebno bravuro in močjo, toda tisti ritem je bil le preveč »izrazit«. Morda bi ga bilo bolje malo omiliti, kakor je to storil pri proslavi dne 28. oktobra g. Balatka pri Dvorakovi simfoniji.

Pri Mendelssohnovem koncertu je bil spočetka g. koncertni mojster Rieck, ki je imel solo, nekam iz vloge in morda malo razburjen. Pogled v dvorano ga seveda ni mogel navdušiti. Zdelo se je skora, da je preveč »pobiral« po notah. Toda že koncem allegra se je razgrel, v andantu pa je pokazal že precej razumevanja za melodijo in smisla za barvo tona. Orkester je tvoril solu dinamično precizno odtehtano, čeprav tuptam skoro malo brezbarvno ozadje, ki pa je vseeno vedno ostalo disciplinirano, lahko valujoče ozadje. Najlepsi je bil pač drugi stavek, ki je po milini in nepretrani nežnosti čisto Mendelssohnov, akoravno nas včasih spominja na Bachov Adagio v D-duru.

Glavna točka koncerta pa je bila Brucknerjeva simfonija v Es-duru, s katero je poslal dr. Cerin petindvajsetletnico smrti velikega mojstra in svojega profesorja Brucknerja. Umetniške višine orkestra Dravske divizije pač še ne smemo meriti z absolutnim merilom, ker je sestavljen iz godbenikov, ki so se zbrali iz vseh strani sveta pod dr. Cerinovo taktirko in katerih sposobnosti so silno različne. Marsikateri je prinesel seboj

morda samo nekaj manualne tehnike, ne pa tudi glasbenega umevanja. Dr. Cerin pa je z ogromno energijo in trudopolno poživtvalnostjo, ki jo je porabil za svoj orkester in še posebej za to težko simfonijo, precej omilil posledice dejstva, da razmerje med povprečno sposobnostjo orkestra in med stavljeno mu nalogo ni bilo pravo. Orkester si je znal podrediti kakor malokdo drugi v njegovem položaju. Absoluten uspeh pa se doseže samo z absolutno dobrim materijalom, z orkestrom, katerega vsak član ima potrebno stopnjo glasbenega umevanja.

V prvem stavku, ki je tako poln silno mnogolične vsebine, se je pokazal dr. Cerin glasbenika z izredno globoko prodirljivim psihološkim in tematičnim umevanjem. Iz nalive religioznosti uvodne teme se v tem stavku polagoma izvije orkan, ki v nadčutno entuziasmičnih zaletih hoče objeti nebo, pa se potopi v najtlačje globine duše in išče tam notranjega odmeva najbolj skritih čustev, končno pa izzveni v mogočen koral, poln svete hvaležnosti in liturgično slovesnega tona. Interpretacija je bila naravnost prepričevalna in skoro sugestivna. Tuptam se je seve kaka malenkost izgubila, kakor n. pr. parkrat je utonila tema hes-es-es s protitemo drugih violin ali celotv itd. v celoti na mestih, kjer je to motilo. In pa pihala so bila premočna. Vsak »wagnerš«, seve mora ostati zvest sam sebi in mora imeti glavno besedo pri forte-mestih v pihalih, toda vseeno so pihala malo prefravala; zaglušila so mestoma vse orkester. Romantični karakter simfonije je z uspehom podčrtal dr. Cerin z nekam strnimi dinamičnimi kontrasti.

Najlepši je bil gotovo drugi stavek. Prah je človek, samo prah, stoli zapisa-

no v spremljavi tiste lepe žalne kornice s skoro chopinsko kantileno. To bila tudi misel, ki je navdahnila Beethona za tista lepa »vrata« k patetični snail. Toda Beethoven se je dvignil prahu in pozval na dvoboj samega Bo in segel usodi v žrelo. Ne tako Bruckn! Ta ne tarna in ne kolne. S tihno vdano je gleda slike, ki se vrste v duši: krs duhovniki v belih oblačilih, ki pojo mvaske pesmi. Naenkrat pa se v tisto rtrst oglasi v flauti kakor klic ptičipotem v violini, potem drugje, in izanissima v basu se dvigne duša: »res?« Tedaj zagostoli vse polno ptičk in vname se živahen razgovor. Vso iost in tesnobo so pregnali ptički, si bol narave, duša je zadihala, se dvigniz mračnih misli in zapela s ptički vhimno naravi in stvarstvu. Dr. Cerin podal ta stavek z nedosegljivo dramatično silo. V tem stavku se skoro niti dbec ni izgubil, vse je bilo tako naravkakor bi bilo zrastle iz zemlje.

V skercu so rešila pihala svojo na težko vlogo še dosti povoljno. Proti kso so se nekam utrudila in čuli smo kaj nečistih mest, kar se je še boljčutilo v zadnjem stavku. Tudi četrti, no težki stavek, v katerem je tehnikin tematičnih težkoč na kupe, je sel i meroma dobro. Dr. Cerin se poleg oih svojih dobrih dirigentskih lastnitudi zaveda, da spada vidna poljavrigenta pred orkestrom nekako k faktilem, ki odločujejo pri estetičnem viNjegovo dirigiranje je mirno in ima stnekal moškega na sebi.

Q. dr. Cerinu moramo biti srčno iježn za te užitke. Gotovo se bo v kkem zopet oglašil, takrat bomo pa islišali že Mozartovo C-dur simfonio S. V.

Anektirano ozemlje

v zemljepisni skici.

Prihod

Od gorč karpatskih vrh krdele
Kakor reka silna in droča
so poplavlja že vsa cvetoča
polja, sela, trge, mesta bela.

Padla je Celela, kup pepela.
Ali vojaka vseuničujoča
se ustavi šele tam, kjer Soča
v Salicamunu ovire dela.

V prah poklekne in odpaše meče
in na žrtveniku zlatorana
lagnjeta položi v čast Peranu.

«To bo meja!» vojskovodja reče.
In na brda onostran pokaže:
«Tam naj bodo zadnje naše straže!»
Alojzij Gradnik.

Domovini

Se včeraj je bilo, ko sem te sanjal
veliko kot vesoljstvo nelzerno;
in da sam Bog nad tabo se je sklanjal
in ljubil te z ljubeznijo stoletno.

In misli sem, da tvojo moč oznanjal
od juter mladih v zarjo bom večerno;
da bom od tebe laž sveta odganjal,
kot sin nad tabo čuval z roko verno...

A danes srce tlači skrb mi druga:
O Korotan, mej naših zvesta straža.
Kjer tekle zibel našega je plaga.

o tožna Istra, naša hči najdražja
in Kras, Goriška, vi mejniki juga,
kdaž boste našli svojega Matjaža?
Janko Samec.

Pesem iredentistov

Mi smo minirali — zarili smo v rove
znev in obap in vse misli gorjune;
vse svoje solnce in naše in upe
skrili pod solncem smo v črne domove...

Hčerke — minerke, minerke — sinove
vzeli seboj smo, da rifejo z nami;
materje skrile v minerske rove,
da zarodijo — kot gade — jih v jami,
da nadolijo jih v gnevu s solzami —
hčerke — minerke, minerke — sinove.

Dol pod Dalmacijo, Istro, pod Krasom,
slovdnimi brdi, vipavsko dolino,
znožjem trnovskih in soško kotlino,
pesem minerjev s proroškim gre glasom,
mrko nasproti gre svobodnim časom,
mrko preprega že vso domovino...

Culte nas, bratje, o, dajte nam znak,
v Belgradu, Zagrebu, beli Ljubljani,
da od Dalmacije daleč gor v Brda
dvigne po rovih se narod teptani,
da se od isker bolesti in srda
ogrenj razširi kot bliski na vse kraje,
če že pod Trstom in solneno Gorico,
puljem in Reko in zadnji vasico
svet se zaziblj, ves hkrati zamaže,
vse z dinamitom začeneno v zrak...

ko se razvleče poslednji oblak,
zadnji v daljavi poleže se lek,
ne več minorji, zidari te vodni,
bomo gradili na zemlji tej rodni,
v solnce svobode nov ustvarili vek...

Igo Gruden.

«NEW-YORK HERALD»

Je pisal po sklepu rapalske pogodbe takole:

«V Rapallu je zmagala italijanska diplomacija. Diplomatične zmage samo za eno stranko pa niso nikoli dobre. Pogodba in Santi Margheriti Ligure je konflikt dveh narodov na Jadrani le odgodila, ni ga pa prepregla. Jugoslavija je močna, mlada država, ki bo po odstranitvi notranjih zaprek igrala v mednarodni politiki še važno vlogo.»

Politični odmevi

Tri sodbe

Vesnič, Trumbić in Stojanović o rapalski pogodbi.

Nimamo namena pred javnostjo opravičevati moke, ki so na podlagi polnomočij v imenu naše države podpisali rapalsko pogodbo. Zgodovina bo v bližnji bodočnosti sama pokazala, v koliko so ravnali nepravilno. Ker pa je naš namen, da podamo čitateljem čim popolnejšo sliko historijata jadranskega vprašanja, bodi v okviru tega našega prizadevanja mesta tudi izjema naših odposlancev v Rapallu.

Vesnič, Trumbić in Stojanović so odhajali domov. Na postaji v Rapallu so se še enkrat poslovili od njih Giolitti, Storza, Bonomi, general Rodoglio in drugi. Vlak se je premaknil iz mesta — in to priložnost je izkoristil eden od treh jugoslovanskih novinarjev, ki so spremljali delegacijo, ter si je izprosil od vsakega posameznega izjemo odposlanca sodbo o podpisu sklenjene pogodbe.

Vesnič, takrat predsednik ministrskega sveta, je dejal:

«Res je, s pogodbo nisimo dobili vsega, kar smo želeli in kar bi po pravici moralo biti naše. Ne pozabljamo pa, da se je pogodba sklenila z ozirom na dobrobit bodočnosti naše države. Kakor nam je težko, da smo izgubili kraje na severozapadni meji, pa Istro, Reko, važne otoke in Zadar, kar vse je ostalo izven naših državnih mej, — vendar mora vsak razsoden človek priznati, da to dejstvo ne sme ovirati našega popolnega razvoja. To svedoča pod pogojem da bomo znali, hoteli in umeli izkoristiti vse ugodnosti, katere nam nudi ostali del jadranske obale.

Odšli smo v Rapallo ne le v nameri, da se bomo tam borili za vsako ped zemlje, temveč z vednostjo, da je naš nasprotnik odločen in nepopustljiv in da ima v podkrepitev svojega stališča za sedene precejšnje dele našega ozemlja. Sli smo tja končno z željo, da skupno položimo temelj resnemu sporazumu med dvema narodoma, ki se morata prijateljski sporazumeti glede medsebojnih odnošajev v prihodnosti. Dobra politika ne more temeljiti na hotenju medsebojnega izkoriščevanja, temveč predvsem na iskreni medsebojni podpori.

Trumbić tedanji zunanji minister, je izjavil:

«V Rapallu sklenjeni sporazum smatram za zasilno rešitev, ki je absolutno potrebna obstoju naše države. Posamezni deli teritorija in ljudstva so bili v Rapallu žrtvovani našemu narodnemu in državnemu edinstvu. Temu bogu je bila doprinešena naša žrtve.

Pri presojanju pogodbe naj naših ljudi ne preslepi presodek, da so naši argumenti italijanske zahteve prekašali. Pomisljimo naj namreč, da se je z majhno skupino Italijanov v spornem ozemlju solidariziral ves italijanski narod, ki šteje 40 milijonov duš, dočim je nas Jugoslovancev le 13 milijonov. To nesorazmerje je poleg drugih notranjih vzrokov vplivalo na našo kapitulacijo.

Zaenkrat smo izgubili malo v trgovskem pomenu besede, ker nam je tozadevno odprto v svet le majhno oko v obliki luke Baroš. V zemljepisnem zmlsu pa imamo dolgo obalo, ter bodi posle naša dolžnost, napraviti na tej obali trgovska izložišča za vse potrebe naše države. Ako bomo umeli to storiti, bomo sčasoma preboleli tudi izgubo Reke. Z našim morjem moramo storiti isto kar z našimi gozdovi in rudniki: moramo ga znati izkoristiti. Kadar se to zgodi, potem nastanejo za našo državo in narod časi pravega blagostanja.

Stojanović, finančni minister v Vesničevi vladi, pa je rekel:

«Sodim, da postanejo naši ekonomsko-trgovski odnosi z Italijo lahko zelo intenzivni. Mi razpolagamo z blagom, ki ga potrebuje Italija, ona pa nas lahko podpre z izdelki svoje industrije. Da to izmenjavo dosežemo, nam je v prvi vrsti skrbeti za dobre železniške zveze med Balkanom in Italijo.

Najbolj pereča dnevna vprašanja državi, ki trpe na posledicah svetovne vojne so: pobiljanje dragine, stabiliziranje valute, izenačevanje proračuna in obnova države. Vse to pa morajo države urediti le v medsebojnem sporazumu. Države potrebujejo v prvi vrsti medsebojnih kreditov, ki so za povzgojdo narodnega gospodarstva največjega pomena.

S tega stališča — ne pa s stališča sentimentalnosti — presojam jaz vrednost rapalske pogodbe, ki nam je vzela veliko koristno in ljudstva. Odprta vprašanja ne koristijo nikomur in najmanj onemu, ki se hoče urediti in izpopolniti. Za našo državo, ki je še vsa neurejena, pomenja vračanje odprti meji ogromno škodo, ker se čez te meje skušajo pritihočiti vsa gospodarska in socijalna zla današnjega časa. Sporazum v Rapallu je naše doslej odprte meje zaprl. Z njim smo se zavarovali proti opasnostim od zunaj. To je po moji sodbi pozitivna stran rapalske pogodbe.

Naše bilo je od pamtveka
vse primorje in vse Korotan,
naši bodo spet Celovec, Reka,
Zadar, Trst, Devin, Pulj in Sestjan.

Modra Soča, čuj pozdrave
sestra Drine, Drave, Save;
za veliki dan osvete
zbiramo junake čete.

Jugoslovanska Matica.

Višek fašizma

Trst, 11. novembra.

Te dni se je vršil v Rimu fašistiški kongres, ki se ga je udeležilo, vsaj kakor pravijo, okoli 50.000 fašistov iz vse Italije in seveda tudi iz «odrešenih» dežel. Prihrameli so v Rim od vseh strani s svojimi zastavicami in oblečenimi, kakor bi šlo za velikansko maskarado. Črne ali rdeče - belo - zelene srajce, črni ardiški ali rdeči bersaljerski fesi, nekateri so imeli na glavi celo železne vlepe, kakor vojniki v strelskih jarkih; vsi pa oboroženi z debelimi palicami, žilavkami in vili — prepovedane so celo navadne planske palice, z ošiljeno konico — je pač samo zato, da se po njej lahko zapirajo in vlačijo pred sodnika «državi nevarni elementi», seveda predvsem Jugoslaveni; za fašiste vse te naredbe ne veljajo.

Kongres seveda ni mogel miniti brez običajnih fašistovskih izjav. Tako je prišlo na rimski postaji Termini do spora med njimi in železničarji, iz česar se je izcedila splošna stavka v Rimu, ki bo trajala dotlej, da se fašisti pobežejo iz Rima. Stavka obsega rimsko provinco. Vlaki vozijo zelo poredkoma, ker delajo le zelo maloštevilni fašistiški železničarji in pa vojaštvo. Listi ne izhajajo. Prišlo je tudi do hudih spopadov med fašisti in stavkoveci ter je bilo par oseb mrtvih, veliko števil pa ranjenih. Bili so tudi spopadi med fašisti in obilnostvom, ki se ni hotelo odkrivati, ko se je fašistiški maskaradni izpreved, pomikal po rimskih ulicah. Značilno je, da je ministrski predsednik Bonomi dovolil ta izpreved, dasiravno mu je bilo znano, da je ogromna večina rimskega prebivalstva proti fašistom, ki v svoji objektivnosti mislijo, da so gospodari cele Italije in menda tudi vsega ostalega sveta.

Kaznovalni pohod v — Ljubljano!

To se je posebno jasno pokazalo na kongresu samem, kjer je med drugimi kričalci govoril tudi tržaški državni poslanec Francesco Giunta.

Njegovega hujškajočega govora sicer ni objavil v celoti noben list in ga je torej mogoče podati samo v kratkem posnetku, ali tudi to že zadostuje, da se spozna vsa fašistovska nesramnost, obenem pa tudi vsa njihova otročja bahava budalost.

Giunta je zatrjeval, da nobeno izdajstvo ne bo moglo pripraviti Lahov do tega, da bi zapustili Brenner in Snežnik. Kongres je seveda navdušenec ploskal temu banavzarstvu in vzkladal Italiji in Trstu. Giunta je potem nadaljeval, da so se v Julijski Veneciji in v Gorenji Adiški po krivdi vladi, ki jo predstavlja trontinski generalni civilni komisar Credaro in pa načelnik «osrednjega urada za nove pokrajine», komendator Salata, pripetili obžalovanja vredni dogodki. «Pustila sta na njihovih mestih Avstrije in Slovence, ki so nenadoma zapustili svoje urade, boje se sonarodnjakov Cesarja Battistija in Nazarija Šaura». Pripovedoval je dalje, da je boljševeško gibanje v Trstu po svoji naravi slovansko, ali da je po fašistovski reakciji, po požigu «Balkana» prišlo neštevilno delavstvo k fašistom, ker so se naveličali despotstva rdeče delovne zbornice. Toda nekaj mesecev sem se zopet razširila komunistična propaganda obenem s slovansko predrzno. V Trstu je komunistični dnevnik, ki ima oklopljene svoje prostore. A kralj še vedno ne more posetiti Trsta. Danes ima Jugoslavija okoli 200.000 vojske pripravljene za vojno, Italija pa nima na meji več ko 250 mož finančne straže.

Tu se je oglašil vrhovni vođa vseh fašistov, milanski socijalistični renegat Mussolini, ki je zaklical: «Saj smo mi tu. Napravi se kaznovalni pohod v Ljubljano!» — Živahno odobravanje je sledilo tem bedasto bahavim besedam fašistovskega papeža.

Ali gospod Giunta je še nadaljeval, in tu je šele prišla na dan vsa fašistovska otročja pamet. V tem, ko je Mussolini že kar juril na to nesramno Ljubljano, ki nikakor ne kaže volje, da bi padala na kolena pred fašističnimi plačanimi rokomavli, je gospod Giunta mlo začel tožiti, da v Rimu še sedaj nočejo razumeti, da mora biti Trst gospodar Adrije in Sredozemskega morja in da je v interesu Trsta: da se sklene trgovinska pogodba z — Jugoslavijo, ker Trst mora imeti svoj «hinterland»! (Besedo «hinterland» je rabil Giunta sam.)

Ali ni to nesramno? Z ene strani obetajo «kaznovalni pohod» v Ljubljano, z druge pa moledujejo za trgovinsko pogodbo z Jugoslavijo, ki naj reši Trst gotove pogube, v katero so ga spravili s svojimi vandalskimi nasilstvi prav isti fašisti sam. In potem še ta — jugoslovanska vojska!

Gospod Giunta sicer ni hotel priznati, da se trescejo marsikomu hlačice pred to jugoslovansko vojsko, in je stvar obrnil drugače. Mislimo, da se ne motimo, če pravimo, da je govorila iz njegovih besedi skrb, kako vzdržati na nogah fašistovsko vojsko, ko vladne podpore ni več in fašisti nimajo drugih dohodkov nego tiste, ki jih iz-

sljujejo od trgovcev in obrtnikov (Oehler in Weiss v Trstu plačujeta mesečno 15.000 do 20.000 lir v fašistovo blagajno!) Giunta pač želi, da bi strah pred jugoslovansko vojsko pripravil laško vlado do tega, da bi poklicala v aktivno vojaško službo fašistovske postopake, večinoma bivše ardiške ter jih poslala v obmejne kraje. Tako bi bili ubiti dve muhi na en mah. Fašistiška blagajna bi se iznebila največje more, ali obenem bi gospod Giunta imel v takih četah, če bi bile nameščene v naših krajih, najboljšo oslombo za vsako komunist.

Kolikor se da sklepati iz sedanja politične konstelacije, se pač ne bo tako kmalu izpolnila ta srčna želja tržaškega fašistovskega krova.

Sicer pa: revež tisti, ki bi pri fašistiških prevzkih in sploh v vsem fašizmu iskal — resnost. Vse je le harlekina, pajacada!

Tako je isti Giunta v svojem govoru prinesel na dan grozansko razkritje o neki «nemško-komunistično-slovanski zaroti» proti Italiji. Prečital je dokument, ki ga je bilje poslal laški poslanec v Berolinu svoji vladi, v katerem pa je Giunta sam (!) izjavil, da ne more jamčiti za njegovo pristnost (!), in ki pravi, da se je v Berolinu podpisal sporazum med Nemčijo in zastopniki sovjetske Rusije za dobavljanje denarja za Gorenjo Adiško. Prvi obrok, 3 milijoni mark, da bo izplačan 14. t. m. Denar dobi poslanec grof Toggenburg. Istočasno s vstajo v Gorenji Adiški naj bi izbruhnil v Italiji komunistični nemiri. Obenem naj bi se delovalo proti Italiji tudi s ponarjanjem lirskih novic, pri čemer naj bi sodelovali komunistični dopisniki, ki prebivajo v Italiji. «Dokument» navaja tudi imena teli dopisnikov, in sicer: Majestic v Gorici, ul. Savoia 9; Andriei v Trentu; Zaccaria v Trstu, ul. Madonna 15; Kutschlin (?) v Trbižu; Marhou (Marton), Trst, ul. del Canale 39; Keller, Bulevar; inž. Pinterovich, Tržič; Ruro Negri, Trst, Borzone ul.

Ob tako točnih svedeh ni več dvoma, da je stvar resnična. In vse bi bilo dobro, ko bi ne bilo — žurnalistov, ki so hujši od dekativov. Tržaški «Piccolo», ki mu fašistovski «Popolo» dela kolikoliško konkurenco, je poslal svoje reporterje po mestu, da se prepričajo o resničnosti podatkov. Giuntova dokumenta, česar Giunta sam kot ravnatelj «Popola» pač ni storil, iz danes objavlja «Piccolo» zanimivo vest da o kakem Marhou ali Martonu v ul. del Canale ni ne duha ne sluha in še tem manj na št. 39, ker je v vsej ulici samo pet hiš in najvišji številka — 8. V Borzni ulici št. 3 stanuje neki Pic Negri (ne Ruro), sin znanega brodolaznika, zelo bogat človek, ki se ne menja za politiko sploh, tem manj pa za komunist, ter se bavi kvečjemu le z — borzo. Edini Zaccaria je res komunist in stanuje v poslopju delovne zbornice. Druge bi s takimi stvarmi ne prihajali na dan niti otroci, tu pa državni poslanec tržaškega mesta raztroblja v svet take neumnosti, in ne morda, da bi kako koristil komu ali čemu, temveč saj mo iz gole pohleposti po tem, da ti svoj govoril o njem.

Da, otročji so, komedijanti, pajaci, a poleg tega vnebovpijoča nesumnica. In na tako stranko naj Italija gradi svojo bodočnost! Trdno bo stala!

Habsburško - komunistična zarota v Galiciji

Politijska in vojaška preiskava, ki se je vršila vsled zadnjega atentata na poljskega državnega poglavarja Pilsudskega v Lvovu, je prinesla naravnost nepričakovana odkritja. Policijske se zasledila zarotnike, ki so nameravali vprijeti v Galiciji velik punt. Zarotniki so imeli namen proklamirati bivšega avstrijskega nadvojvode Viljema za galicijsko-rusinskega kralja. Bivši nadvojvoda je še pred kratkim inegnitno bival v Lvovu, kjer je konferiral s svojim odvratnikom Baranom. Baran je sedaj aretiran. Iz dokumentov, ki so jih našli pri njem pa je razvidno, da je bil Lvov in vsa vzhodna Galicija razdeljena v organizirana vataška okrožja z oblastvenimi povelstvi.

Poleg te zarote je policija odkrila tudi jako razširjeno komunistično organizacijo. Z vojaško asistenco so javni varnostni organi obkolili rusinsko katedralo v Lvovu in vdrli z orožjem v cerkev, kjer je zboroval — komunistični kongres. Komunisti so za večredno zborovanje nanesli v cerkev tudi živil in pijače. Na kongresu niso sodelovali samo delegati komunističnih, temveč tudi drugih tajnih rusinskih organizacij. Po aretaciji mnogih oseb, je policija prišla v posest raznih važnih dokumentov. Poteh sodeč, so zborovalci pripravljali oboroženo vstajo v vzhodni Galiciji. Posebno značilno je bilo dejstvo, da so komunističnemu kongresu prisostvovali Poljaki, Madžari, Rumuni in Čehi, kar tudi zastopniki sovjetske Rusije. Istočasno kakor v Lvovu je bila tudi v Lublinu in Plocku odkrita komunistična centrala, ki je razdelila celo poljsko republiko na 6 revolucionarnih okrožij. Iz spisov, ki so jih oblasti zaplenile, je razvidno, da je vse te organizacije podpirala ruska sovjetska vlada. Pri preiskavi kolovodij boljševskega gibanja v vzhodni Galiciji je bilo zaplenjenih tudi mnogo pušk, strojne, ročnih granat ter mnogo drugega eksplozivnega materiala.

Iz življenja in sveta

Diplomacija in družabnost

Najmlajši ministrski predsednik na svetu je dr. Beneš, ustvaritelj Male antante. Star je 37 let. Menda ni politične karijere, ki bi se mogla primerjati po slavnosti in naglosti s karijero tega mladega moža majhnega stasa, plavalca, kmečkega sina, ki je bil pričetkom vojne docent sociologije na univerzi v Pragi, potem begunec v Parizu, propagator popolne češke neodvisnosti, z Masarykom soustanovitelj Češkoslovaškega narodnega sveta, ki ga potem zavezniki priznajo kot prvo vlado bodoče svobodne Češkoslovaške republike. Sedaj vodi češko zunanjo politiko. Okrog njega se menjajo ministristva in portfelji, koalicije in kombinacije, on pa ostane v vseh kabinetih kot zunanji minister, dokler mu po zadnji krizi v septembru njegov prijatelj in predsednik republike Masaryk ne poveri sestave novega parlamenta.

Beneševa ambicioznost je obdana z ljubeznivo prijaznostjo in prijetno zapeljivostjo občevanja, ki te popolnoma razoroži. Njegova sposobnost je pa naravnost vrača, njegova drznost je hladna in premljena, s takimi lastnostmi lepa kariera ni težavna. Beneš je danes došel na vrhunec in bo najbrže še dolgo časa glavna oseba na političnem odru srednje Evrope.

Spoznal sem ga, ko je bil zastopnik poljske begunce, ko je v glavnih mestih zaveznikov zastopal češke pravice proti avstroogrskim tlačiteljem. Takoj je razumel, da se vojna ne more drugače končati, kot z razsulo Avstrije. Danes je seveda lahko trditi, da so to vsi pričakovali. Toda koliko zaveznikov ministrov je med vojno iskreno verovalo, da bo Avstrija razpadla in da bodo Habsburžani odgnani? Niti Sonino ni tega verjel. Predstavljaše si pa sedaj njegove francoske ali celo angleške tovaršice...

Janost idej, skoraj nezmožnost domislekov in odločnost v predlogih: Evo, to daje Beneš silno državniško moč. Ko je bil trideset let star in ko se ni pomenil nič, je bil prepričan, da mora biti konec Habsburžanov. Takrat v Avstriji še ni bilo Karlička, takrat je živel še Franc Jozef. Obdobje so ga, da so vsi pričakovali. Toda koliko zaveznikov ministrov je med vojno iskreno verovalo, da bo Avstrija razpadla in da bodo Habsburžani odgnani? Niti Sonino ni tega verjel. Predstavljaše si pa sedaj njegove francoske ali celo angleške tovaršice...

Na rimskem kongresu tlačenih narodov leta 1918. je Beneš z zaupanjem govoril o končni zmagi. Miren in odločen se je zamešljivo spogledoval s "neutralisti" in bojazljivci in je pri tem izgledal, kakor plavalas Mefisto. Češka je bila takrat le zemljepisni pojem. Po treh letih življenja je danes toliko močna, da prav nič ne pomislija in da nič več pokorno ne posluša Antante, marveč žvižga na Anglijo in Francijo in jej odkrito izjavlja, da ne potrebuje nikakršnega Jerobstva.

Naši dobri Rimljani se v študiju znanje politike čisto omejujejo na primerjanje raznih plesov in sprejemov na različnih poslastičnih in zastopniških. Zato so bili prav začuden: Ultimatum? Mobilizacija? Pa ravno na Češkem? Glej na, to so tisti, kojih zastopnik na rimskem dvoru staneje v oni z najlepši rožami okrašenih vili, ki si jo Donna Alice Ravá dala zgraditi ob Lungotevere, izven porte del Popolo. Dovršeni ljudje, ti Čehi! Njihov minister Kyhal je zgodovinar, ki je študiral v Italiji, in njegova gospa, rodem iz južne Amerike, je pravi angelj dobrote. Pa strašno gostoljubni so. S tolikšno ljubeznivostjo sprejemajo. Godba je pri njih prvovrstna, buffet pa nič slabši. Posebno deli-

katno so češke poslastice. Upamo zares, da se bo vse v miru razpletlo in da Češka ne napove vojne. Bilo bi res škoda, baš sedaj, ko pričajo zimski družabni večeri...

Pri nas pa je "Slovenec" pisal najprej, da smo je že zavozili, ker smo se upili volji Velike antante. Pozneje je "Novi čas" popravil, da je vse skupaj bilo nepotrebno, ker bi Velika antanta bila itak vse storila, in da smo mi brez potrebe rožljali s sabljo. "Straža" rada piše, koliko denarja požre družabnost naših diplomatov. Ranjkemu Vesniču so skoraj vsako žlico prešteli. Laški listi prav radi citirajo našo klerikalno turnaljo. Naj nam bo dovoljeno, da smo to pot mi citirali zgorajšnje vrste po uglednem italijanskem listu, ki ga pa nismo hoteli taliti s primerjavo.

B. vališče zadnjega avstrijskega cesarja

Zadnji pohod bivšega cesarja Karla, ki je iz Švice v aeroplanu pohitel na Madžarsko, da zadovolji svojim bolnim ambicijam, je zapeljal usodo Habsburžanov. Zadnjemu vladarju iz habsburške hiše je odkazan daljni otok Madeira za dosmrtno bivališče.

Pogosto se je v zadnjih dneh Karlova usoda primerjala s prognanstvom Napoleonovim, a Madeira je pravi raj v primeri z golim skalovitim otokom Sv. Helena. Vsaj lepa je ječa, v kateri naj zadnji habsburški vladar preživi dneve svojega življenja. Na krovu angleške vojne ladje "Cardiff" je Karl nastopil svojo pot v eksil ter se začel ustaviti v Gibraltarju, dokler se ne izvršijo potrebni ukrepi za trajno internacijo na Madeiri.

Madaira je majhen otok v Atlantikem oceanu, oddaljen približno 600 kilometrov od afriške obale. Otok obsega 215 kvadratnih kilometrov, je gorati ter obiluje z vulkanskim skalovjem. Delovanje vulkanov je že davno ugasnilo, vendar obstoji na otoku še cela vrsta dobro ohranjenih vulkanskih žrel in sveži toki lave dokazujejo, da je iz žrel bruhala lava še v nedavnih stoletjih. Otok so odkrili Portugalci leta 1419. Podnebje na Madeiri je izredno milo in okrožajoče morje ublažuje razliko med zimo in poletjem, med dnevom in nočjo. Nedaleč od glavnega mesta Funchal obstoja že dolgo vrsto let meteorološka opazovalnica. Največja vročina je meseca avgusta, ko se dvigne živo srebro na 22° C, najhla-nejši je mesec februar, ko kaže termometer + 15° Celzija. Le redko se prigladi, da pade temperatura na 9° C, ali da se dvigne nad 29 stopinj. Na Madeiri je najhladnejša zima, kakršne nima nobeno evropsko zimsko zdravilišče, zato obiskujejo otok pozimi tuberkulozni ljudje iz raznih delov sveta. Tudi ponoči se temperatura razmeroma neznatno zniža, kar je poleti pač nekoliko neprijetno.

Neprijetno za prebivalstvo na Madeiri pa je dejstvo, da je deževno vreme tamkaj zelo redko. Padavina znaša na leto komaj 200 milimetrov. Zlasti poletje je skoraj brez dežja, ker leži otok v področju pasatov. Izdatnejše deževje je omejeno na zimske mesece od oktobra do marca, sicer pa je nebo jasno ko ribje oko. Sneg zapade le v višini nad 1300 metrov. Ob obrežju je dež vedno le kratkotrajen, le v goratih krajih dežuje večkrat po cel dan. Dež prijetno osveži žejno zemljo, ki se na vsled naplaveno vpadajočih solnčnih žarkov kmalu zopet osuši. Ob obrežju je podnebje nekoliko mlačavo, vendar pa je na višinah okoli Funchala ozračje precej prijetno. Ko so leta 1419. Portugalci prišli na otok, so bili gozdovi gostozarščeni. Teh pragozdov danes ni

več. Uničila jih je sekira in v velikem meri tudi pogosti gozdni požari. Poleg južneevropskih uspejajo skoraj vse tropične kulturne rastline — sladkorna trstika, rajska smokva itd. Palm ni pač na tvoril vedno zelena lovorika obsežne gozdove.

Najbolj je obljubeno južno obrežje Madeira; v notranjosti je mnogo ozemlja neobdelanega. Prebivalci so večinoma portugalskega pokolenja, nižji sloji pa so mešanci: Mavritanci, Črnci, Italijani in Židi. Zemlja je nerodovitna, vsled česar se prebivalstvo izseljuje. Otok ima sedaj približno 150.000 prebivalcev in pride torej na kvadratni kilometer do 175 ljudi, kar je z ozirom na neplodovitost razmeroma mnogo. Za poljedelstvo je otok le malo prikladen. Obstojta le tako imenovana kultura na obronkih in umetno napajanje zemlje je neobhodno potrebno. Prideluje se sladkorna trstika in v prvi vrsti izborna vino, ki daje danes prebivalstvu na Madeiri glavni vir dohodkov. Prideluje se tudi žito, ki pa ne zadostuje za domače potrebe in se mora še uvažati.

V političnem ožru pripada Madeira Portugalski in sicer ne kot kolonija, marveč kot sestavni del države. Trgovina in plovba pa je skoraj izključno v angleških rokah. V Funchalu je veliko skladišče premoga, katerega dovažajo iz Anglije. Angleški kabel veže otok z Lizbomo in z otoci Cap Verde. Po vesteh, ki prihajajo iz angleških virov, bo bivši cesar Karl interniran v okolici glavnega mesta Funchal, kjer bo podrejen v prvi vrsti angleškemu nadzorstvu.

Morilec desetih žen

Dne 8. novembra je pred poročnim sodiščem v Versailles pričela glavna razprava v velikem procesu proti nekemu Landru-u. Landru sedi v preiskovalnem zaporu že od aprila 1919. Obdolžen je, da je pomoril v zadnjih letih deset žena in sina ene izmed njih. Ko je bil aretiran, so vsi francoski listi brez izjeme, vlatni "Temps", zmerno konzervativni "Journal des Debats", klerikalni, napredni, socialistični, agrarni, komunistični, poulični in drugi celo telus prinjali dolge kolone pripovedovanja o umorjenih ženah, slike morilca in njegovih staršev, njegovega stanovanja, njegovih rok, njegovega klobuka, njegove pisave, njegovega vrta, njegovega neličja, duhovnika, njegovega korporala, ko je služil pri vojaki, izkratka: prinjali so opise in slike raznih reči in oseb, s katerimi je bil Landru kdaj in v kakršnih okoliščinah. Potem so zadnji dve leti prinjali poročila o poteku preiskave, registrirali vsako njegovo izjavo, vsako mnenje preiskovalnega sodnika gospoda Bonina, ki mu afera služi v velikansko reklamo, ravnotako pa tudi celo vrsto izjav državnega pravdnika in raznih zdravnikov, ki so se tudi poslužili te prilike, da se oglašijo v javnosti. Za odvetnika pa si je Landru vzel najslavnejšega francoskega zagovornika, tistega, ki je tik pred vojno z uspehom zagovarjal gospo Caillaux, ki je ustrelila glavnega urednika nekega lista, ki je napačil njenega moža, bivšega ministrskega predstojnika. Francoski sploh ljubijo silne senzacije. Za Caesar je odlični Galeem. Da so "erum novarum cupidi", da blepe no novicah. Ta zgodovinska lastnost je Francosom ostala do današnjega dne. Najbrže imajo seveda veliko politično afero, kakor na primer Dreyfusov proces, ki so se ga z uspehom udeleževali na primer slovaški pisatelj Zola s svojo poslanico "Obtožujem" ter iz svetovne vojne znani general Gallifet. Potem je prišel slaven panamski škandal, potem obstrukcija socialistov proti Briand-u, hišne preiskave pri "Humanité", po ločitvi cerkve od države velika afera trimilijonske povelje podpravljenega cerkvenega premoženja, proces madame Steinhell, ki je v družbi svoje hčere a sekro ubila svojega moža, pa je bila

potem oproščena in je na povratku iz sodne dvorane morala bežati pred množico, ki jo je hotela ne linčati, marveč jej izproči konje in jo peljati v triumfu. Sledil je že zgoraj citirani proces Tezeze Humbert, zaradi velikanskih pusto-lovskih poveljev, med vojno pa proces proti izdajalcu senatorju Humbertu, ki je bil obsojen in ustreljen, proces proti japonski pesalki, ki ji je bilo menda ime Hiroshito Mara in ki je bila vkljub svoji izredni lepoti obsojena in ustreljena, dalje proti Josephu Caillauxu, bivšemu finančnemu ministru in ministrskemu predsedniku, osebnemu sovražniku Clémenceau, Tudi Caillaux je sedel več ko dve leti in je bil nazadnje oproščen, ker se ni posrečil dokaz, da je bil med vojno v zvezi z Nemci. Med vojno se je vršila tudi preiskava proti nekemu turnalistu s španskim imenom, na katero se sedaj ne spominjam. Preiskava je došla, da je bil podkupljen od Nemcev, Turkov in komunistov. Do danes pa še ni razjasnjeno, kako je pravzaprav prišlo, da je mož v ječi umrl na nek skrivnostni način, ki telo spominja na strahot iz nekdaj tako proslulih sedemkrajcarskih romanov. Po vojni so imeli Francozi nekaj mesecev mir. Najbrže se jim ni ljubilo, ker je bila njihova želja za novotrajni nekaj časa pogazena. Tudi so imeli mirovno konferenco in svo zmedo svetovnih dogodkov od Urala do Triglava in še mnogo bolj na široko. Vrhu tega so nekaj časa imeli dovolj opravka z urejanjem svojih rodbinskih zadev. Osemdeset odstotkov vseh civilnih tožb, kar so jih francoska sodišča reševala v prvih dveh letih po vojni, so namreč bile tožbe za ločitev zakonov. Kljub temu so pa vzbudile največje zanimanje tri pravde, ena proti izdajalcem iz Lillea, — več obtožencev je bilo obsojenih in ustreljenih, nekateri sode v ječi in dva sta bila oproščena. — Ko je nemški kronprince zapovedoval armadi, ki je oblegala Verdun, je imel za priateljico Francozinja Juliette Rossignol. Louis Dumur je napisal senzacionalen roman iz dobe obleganja Verduna. Roman se imenuje "Krvolok od Verduna", njegovi glavni osebni sta nemški kronprince in gosposlična Rossignol. Ta pa ni bila zadovoljna, je pisatelj tožila in pravdo izgubila, ker je pisatelj izvedel dokaz resnice. Tudi ta proces je dal francoski javnosti in francoskim časopisom obilo gradiva. Poročila o Landru so na kljub vsemu temu celi dve leti zavzemala stalne rubrike francoskih listov, ne da bi se zanimanje javnosti zmanjšalo. Sedaj, ko je pričel proces, se zdi, da je zanimanje zanj še mnogo večje, kot poprej za madame Steinhell ali pa morila celo za boksaarja Carpentierja. Landrujeve fotografije najbrže menda v torbicih vseh Francozinj od dam prvovrstne družbe pa do zadnje midinette. Najbrže se bo kmalu kdo izmislil in uveljal kakšno novo modo a la Landru, na primer frizuro Landru, kravate Landru, prstane Landru, mouche Landru, čevljičke Landru ali bog ve kaj drugega. Landru pa tudi vse stori, da se razlovedni Francozi zanj zanimajo. Preiskava je namreč dognela, da je bil možakar zaporedoma oženjen z desetimi ženami in da živi le še enajsta. Prvih deset in sin ene med njimi so pa izginili. Obtožencev jih je po vrsti spravil na svoje letovišče v Vernouilletu, odkoder se niso nikdar več vrnile. V njegovi vili v Gambaisu so tudi našli 990 gramov ožranih kosti in strokovnjaki so se skoraj stekli, ker trdijo nekateri, da je to popoln človeških kosti, drugi pa teležjih in svinjskih. Psihatri trde, da je Landru normalen, torej je odgovoren za svoj čin. Nikdo pa ne ve, kakšen je ta čin in kako se mu je posrečilo, da je spravi svojih deset žena "a sveta". Tudi se ne ve, kje so te žene. Izginile so na skrivnostni način. Landru sam se oblaža s plaščem skrivnosti in misterija in nikomur ne pove nič konkretnega ter samo tač. Preiskovalni sodnik se pritožuje, da takšnega slučaja še ni imel. Res obstoji ves material le iz dovolj tehničnih indicov, pravega in sklepčnega dokaza pa nikjer ni. Dejstvo je, da so ženske izginile. Tudi je dejstvo, da je v dveh letih svojega preiskovalnega zapora Landru odgovarjal vedno mirno in tako spretno, da je na vsako vprašanje imel dober in tahten odgovor. Le o tem ni hotel nikdar govoriti, kje so sedaj ženske, ki so izginile. Jedino "pojasnilo" je bilo, da imajo ženske neko veliko skupno skrivnost, ki je pa on, Landru, nikdar izdal ne bo: "Spustite me iz ječe, pa vam poiščem in privedem vseh deset umorjenih" habnle žive in zdrave na sodišče...

Psihatri pravijo, da ima Landru fiksno idejo, Landru se pa smeji in pravi, da imajo fiksno idejo drugi. Vsa Francija pričakuje napeto jutranje in večerne liste. Zadevo Landru imajo sedaj v rokah porotniki, državni pravdnik, odvetnik. Kam so izginile ženske? Kakšna je skrivnost? Ali bo obsojen ali oproščen? Ali je naša policija res tako za nič?

Francija ima zopet svojo senzacijo.

—cauz.

Radij

Velikasten je pogled v jasni noči na zvezdnato nebo. Nešteto lučic nam prinaša poročila iz neizmernih daljav, ki nam pričajo, da razpolaga narava s neskončnimi zakladi snovi in energije in ni ga skoro leta, da ne odkrijejo astronomi kakega novega čudovita nebu. Ko človek tako modri neizmerne dimenzije naravnih pojavov, skoraj pozabi na zemljo, ki se mu doždeva v primeri z drugimi svetovi je kot majhen prašek. Kako neznan se mora potemtakem zdeti človeku samemu sebi. Kljub tej neznanosti je pa človeški organizem vendarle eden največjih umetnikov narave. V svoji duhi oklepa človek nekako celo naravo in vsako novo spoznanje ga bogati, lepša in izpopolnjuje.

Eno takih spoznanj zadnjega časa je to, da je narava tudi v najmanjših materialnih delcih enako čudovita in znamenita kot pri največjih svetovnih telesih. Najlepši zgled za to dejstvo je iznajdba nove prečudne kovine, ki so ji dali ime radij.

Kovino radij sta izmislila leta 1898. gospod in gospa Curie v Parizu. Ta iznajdba je za spoznavanje narave in njenih tajnih sil največji pomenu. Zato se bomo v nadaljnjem bavit z najvažnejšimi in najzanimivejšimi lastnostmi kovine radija.

Prva njegova lastnost je ta, da se nahaja v silno majhnih množinah v uzanovi rudi, ki se kopije v nekaterih rudnikih na Češkoslovaškem. Da se pridela samo en gram radija, je treba kemičnim potom predelati več vagonov uranove rude. Zato je tudi njegova cena ogromna. En gram radija reprezentira danes vrednost 34 kg zlata; radij je tedaj 34.000 krat dražji kot zlato. Letno se ga pridela na celotni svetu približno samo 10 gramov.

Če opazujemo mali košček radija, tedaj na vidimo na prvi pogled nič posebnega. Pri dnevni svetlobi je podobna železnemu opiku in niti od daleč se nam ne zdi, kako čudne lastnosti ima ta redka in dragocena kovina. Ne vzemi ga v roko, kajti v kratkem času se ti napravi hudo in smrtonosno kožno vnetje na roki, ki se širi nato po celotni telesu. Nasprotno pa vpliva blizina radija zelo ugodno na raka. Sploh je radij po današnjih izkušnjah najuspešnejše sredstvo za omejitve ali celo popolno ozdravljenje raka. V tem razširja radij v svoji okolici svetlobo, ki nikoli ne ugasne. Zelo presenetljiva je nadalje lastnost radija, da je vedno toplejši od svoje okolice. Če imamo v sobi 15° C, tedaj ima radij 16° C, pri 20° C kaže radij 21° C. Če vzremo košček radija v kozarec ledenomrle vode, začne voda v nekaj urah v kozarcu vreti. Ako položimo drobce radija na debelo ledeno ploščo, raztaplja radij sproti spodaj ležeči led in se vglablja vedno globlje, dokler ne prodre skozi celo še tako debelo ploščo. — Čudna njegova lastnost je tudi ta, da počni istotako kakor dneva na svetlobo fotografirano ploščo in celo v slučaju, da je plošča skrbno zakrita v črni in popolnoma neprozorni papir. Iz tega je razvidno, da pošilja radij neprestano od sebe žarke, ki gredo tudi skozi neprozorne snovi. Ako približamo radiju močno naelektreno kovinsko kroglico, izgubi kroglica tekom ene sekunde vso svojo elektriko, tako da v bližini radija sploh ni mogoče naelektiriti kakega telesa.

Vse te lastnosti obdrži radij trajno v sebi in tudi po preteku mnogih let ni mogoče doznati najmanjše izpremembe.

Dr. F. Čadež.

PRISILJEVANJE JUGOSLOVANOV V SEVERNO AMERIKO.

Po poročilu generalnega komisarja za prisiljevanje je bilo že dne 6. oktobra izbrpano število jugoslovanskih izseljencev, ki smejo biti pripuščeni v Ameriko tekom meseca oktobra. Mesecna kvota za Jugoslovane (to je za ljudi, rojene v Jugoslaviji) znaša 1281. Iz poročila pa ni razvidno, dali je med 1. in 6. oktobrom za res prišlo 1281 izseljenec in je bila s tem tako hitro izbrpana mesečna kvota. Mogoče je namreč, da so vračunali v kvoto tega meseca pribitke prejšnjih štirih mesecev, to je število Jugoslovancev, ki so bili meseca junija, julija, avgusta in septembra pripuščeni čez dovoljeno mesečno kvoto.

Za fiskalno leto 1921 do 1922, to je od 1. junija 1921 do 30. junija 1922, so Jugoslovani že izbrpali štiri mesečne kvote. Ker znaša vsaka mesečna kvota petino vse letne kvote (6405), pomenja da so Jugoslovani že izbrpali štiri petine vse letne kvote. Ako se nadaljuje prisiljevanje iz Jugoslavije v istem razmerju, bo vsa letna kvota izbrpana že pred koncem novembra 1921 in do od tedaj do konca junija 1922 vsako prisiljevanje iz Jugoslavije sploh ustavljeno.

Hvezdoslav

Kakor je "Jutro" že poročalo, je dne 7. novembra 1921 umrl Pavel Országh, imenovan Hvezdoslav, najstarejši češkoslovaški pesnik. Rodil se je leta 1849 v Gornjem Kubinu v Oravi, učil se v domači in v dveh drugih bližnjih ljudskih šolah, nitjo gimnazijo je sveršil v Miskovcu in je že takrat skladal verzce, toda madžarske. Visko gimnazijo je obiskoval v Kežmarku. Vzor mu je bil madžarski romantični pesnik in narodni buditelj Petőfi. V šestih šoli se je Hvezdoslav pod vplivom rodoljubov narodno zavedel. Poleg Petőfija in Shakespeara najbrže čita Kolhára in Slávkoviča. Sedemnajstletni mladenič zloži pesem "Moja dobra mati, v kateri izpove: «Da, Slovak sem, ti si moja mati, zato ne morem biti nič drugega, po tebi spoštujem rod svoj zlati. Devetnajst let star izda leta 1868 svoje pesniške provenice. Istega leta maturira ter odide v Bratislavo na jurilično akademijo in teologijo, kjer najde celo vrsto mladih somišljenikov, rodoljubov. Z vseučiliške dobe sta njegovi dramski prvenci "Svidenje", "Maščevanje" in "Očim". Po končani študiji stopi Hvezdoslav v prakso k znanemu narodnemu buditelju dr. Nađasinu in potem k drugemu rodoljubu Melfeldernu. Leta 1873 se udeleži velikega slavnostnega odkritja spomenika Jungmannu v Pragi. Ta obisk ga seznani z češkimi prvaki in buditelji, s češko literaturo in kulturo in mu vzbudi zavest češkoslovaškega narodnega jedinstva. Leta 1874 pride v preiskavo za-

radi navdušenega narodnega govora. Leta 1879 zapusti državno službo in otvori svojo pisarno v Naměstovu, kjer izidejo njegovi "Spomíní" ter velike epske pesnitve "Agara", "Ilajinka žena", "Ezo Vlkolinsky", "Rachei", "Kaj", ter njegove lirčne zbirke "Leterostú" in "Soneti". Prejganja ga rodbinska nesreča. Leta 1885 izda tretji zvezek "Leterostú" in svojo največjo epsko pesnitev "Gabor Vlkolinsky". Leta 1899 se preseli iz Naměstova v Dolnji Kubín, kjer je živel do svoje smrti. Tu je napisal pesnitev "Salomonov sen" in tragedijo "Hrod in Herodlada" ter končal svoje prevode Shakespearovga "Hamleta" in "Sen krevetnoči", Lermantova "Demones", Slowackega "V Švice", Puškinovega "Kavkaškega jetnika", Goethejeve balade, Schillerjevo "Pesem o zvonu" in Madáchovo "Tragedijo človeka". Koncem življenja je doživel velika počestvenja za svoje resnično kulturno delo, postal je častni član Češke akademije in madžarskega Kisladyjevega društva. Dne 5. maja 1910 smo ga videli zadnjič, ko se je v imen revolucionarnih Slovanov "Narodni svet" slavnosti "Nar. divadla" v Pragi, ki so bile v resnici ogromna J-monstracija proti Avstriji in Madžarski, za nato osvojenjo, manifestacija za Antant in manifestacija za bodočo narodno jedinstvo Čehov s Slovaki, Slovencev in Hrvatov in Srbi. Ko je takrat slovaški starček v prvih vrstah s člani češkega "Narodnega sveta" in jugoslovanskimi zastopniki na estradi muzeja in ko so po stranem Václavskem trgu pod nami sto-

tisočere množice odkritih glav in z globokim prepričanjem pele bojno himno "Haj Slovanci", je zajokal in izjavil je, da je to najlepši dan njegovega življenja, kajti sedaj ima gotovost, da se uresniči njegove sanje o svobodi. Vsem nam je v spominu, a kakšno ganjenostjo se je boril slovaški pesnik in buditelj, ko je dvignil svoj prst v prskem Pantheonu deklariral svojo proslavno pesem. Veliki idealist pa se doživel ne le to prasko proslavne proslave, marveč tudi uresničenje in veliki dan. Po prevratu so izšli še njegovi med vojno ustvarjeni "Krvavi soneti".

V delih Hvezdoslava je naslikano življenje slovaškega ljudstva z umetniško in čustveno in točnostjo. Iz njih bo tu-potemotno žrpalo svoje počutje. Toda to mu zadostovala dedščina proslasti, zavedal se je, da mora naslednik dedščino množiti, je pretvoriti in dovršiti. Sin najemnejše dobe slovaškega naroda in narodni buditelj, ni ostal na tej stopnji, marveč je postal slovenik Masaryka. Ličilo, epik in dramatik najvišje kvalitete, prevajalec, človek visoke kulture, je vendar pesnik preprostega ljudstva, pesnik najožje domovine. Baš zato, ker razume njeno bistvo in prošlost in bodočnost, je ob njem prvi slovaški kulturni delavec, ki vidi v pravem narodnem jedinstvu Slovanov s Čehi visko obliko Nacije in njene kulture.

Ves češkoslovaški narod žaluje za svojim velikim sinom s hvaležnostjo in s spoštovanjem. Hvezdoslav snada med njegove največje može.

Več kolporterjev sprejme
upravnništvo „Jutra“, Prešernova ulica, nasproti glavne pošte.

Društvene vesti

* Danes val v «Narodni dom» na veselo kolesarjevi prvič leto je priredil kolesarski klub «Ilirija» veselico, da krije vsaj deloma ogromna veselo celoletnega delovanja in udeležba na zunanjih tekmah, ker ni moglo prilejati kolesarskih dirk vstopalno; zato je dolžnost občinstva, da vstopajo svoje simpatije kolesarjem in jim omogoči nadaljno uspešno delo na sportnem polju. Kolesarska «Ilirija» je danes podvomno prvak Jugoslavije in zasluži primerno priznanje.

* Plesni tečaj «Zenskega telovadnega društva» se prične v sredo 16. t. m. v ljubljani telovadnici in sicer v sledečem redu: I. Klasični ples: vsak delavnik od 16.5.—17.5. ure zvečer. II. Otroški tečaj: v sredo od trideset na 6.—7. ure zvečer. III. Naraščajoči ples: ponedeljek od 6.—7. ure zvečer. IV. Gojenke: četrtek od 6.—7. ure zvečer. V. Dečki: petek od 6.—7. ure zvečer. VI. Uradniški ples: torek od četrte na sedem do pol osmih zvečer. V ponedeljek 14. t. m. se poizve v telovadnici na I. državni gimnaziji od pol 6.—7. ure zvečer, b kateremu oddelku se je dodelilo pomembne priznanje, istočasno se dobi lahko vsa druga pojasnila. — Prispevek za klasični ples znaša mesečno K 200.—, ni pa obvezno posejati dnevno tečaj.

* III. medicinski ples. Društvo jugoslovanskih medicincev v Ljubljani priredi v sredo dne 19. t. m. III. redni medicinski ples v zgornjih prostorih «Narodnega doma». Vstop le proti vabilu.

* Martinovo gosko bodo drali danes večer na veselici kolesarjev v «Narodnem domu» v korist našim kolesarskim sportistom.

* «Klub Primorka» priredi dne 17. decembra v «Narodnem domu» božičnico za domače primorce srednjekolce-begunce. Pokroviteljstvo je blagobotno prevzela

ga. ministra Priharja. soproga pokrajnškega namestnika. Z otroško igro, ki se bo ta večer uprizorila, otvori «Klub Primorka» ciklus otroških predstav v letovni zimski sezoni.

* Občni zbor Društva slušateljev filozofske fakultete (nadaljevanje) se vrši v ponedeljek, dne 14. t. m., ob 8. uri zvečer na univerzi dvorana št. 77. Novi člani se sprejemajo pred obnim zborom. Polnoštevilna udeležba! — Odbor.

* Muzika dravske divizije priredi v Trbovljah v nedeljo 18. t. m. ob 19. uri pod vodstvom kapelnika dr. C. Cerina koncert s sledečim vsporedom: M. J. Glinka: Overture k operi «Ruslan in Ludmila»; P. Sarasate: «Ciganske pesmi» za gosli s spremljevanjem orkestra, svira koncertni mojster Anton Rieck; E. Adamič: «Tatarske silhuete»; E. Grieg: «Dve elegični melodiji» za godalni orkester; dr. A. Dvorak: «Slovanska rapsodija» D-dur, op. 45, št. 1, in K. M. Weber: Overture k operi «Oberon».

* Jugoslovanski ferijalni savez v Trstu. Slovenski dijaki so organizirali v Trstu «Akademični ferijalni savez», ki se bo skupno z društvi «Adria» v Gorici in «Istra» v Istri posvetilo nalogi narodne kulture v našem še neodrešenem ozemlju.

* Kongres lekarniških uslužbencev. V Beogradu se je vršil te dni kongres lekarniških uslužbencev iz cele naše države. Pred šestimi meseci ustanovili so lekarniški uslužbeni svoj Savez, ki ima tudi še lastno glasilo «Farmaceutični glasnik». Po daljši razpravi je sprejel kongres več resolucij. Kongres pozdravlja stalni odbor komisije za izenačenje naučne osnove medicinske fakultete v Jugoslaviji, po katerem se farmacevtski študij razširi na popolni fakultetski študij. Zveza lekarniških uslužbencev cele

Jugoslavije se protivi eksperimentativnim poskusom, da se ustvari zdravstveni zakon, v katerem se vprašanje lekarniške uprave tretira brez sporazuma s stanovsko organizacijo. Zveza stoji na stališču, da se mora vprašanje lekarniške rešiti na podlagi osebnih, neprenosljivih, nepodeljivih in neprodajnih koncesij ter da se mora z zakonom urediti zavarovanje celoga stanu s penzijskim, vdovskim in bolniškim fondom. Ustanoviti je lekarniške zbornice na podlagi paritete med lastniki lekarn in uslužbeni. Končno je kongresu uspelo, da izloči ministrstvu za socialno politiko spomenico, s katero se zahteva ustanovitev bolniške in »doporne blaginje za vse lekarniške osebe v celi državi.

Slovensko dijaštvo v Pragi

Študij v tujini postaja od leta do leta težavnejši. Neurejeno razmere in vedno nestalna valuta jase malo dijaško gospodarstvo vedno občutnejše. Dašim je bil lani dinar še pomembna količina proti češki kroni, ki je danes skoro enak. Stotinideset čeških kron za sto dinarjev! Leta 1919. si plačal v Pragi za stanovanje 80 do največ 120 kron. Lani je zleza cena navzgor, letos je stanovanje za 200 kron sreča. Podražila se je tudi menza; upisnina je pomenila dole malenkostno svotico, ki si jo plačal z lahkoto. Letos se je najmanj potrojila. In tako nebroj vsega istega, kar je za življenje naš najpotrebnejši! Zato se je življenjski dijaki, ki ne razpolaga z nobenimi večjimi avtomati (in teh je med Slovenci valiko) prvič pomale na golo vsaj omogoča, na tisto skromnost, ki mu vsaj omogoča bivanje v tujini. Da je plačano stano-

vanje in hrana, porilo in razsvetljava, da je poskrbljeno v dobrem slučaju za tobak, pa je doseženo vsaj neke vrste životarenje za več kot tisoč čeških kron. In je dobesedno životarenje, ki ne pripuša niti nakupa potrebnih knjig, niti izdatkov za samozabrazbo, ki je dijaku poleg njegovega študija prva in najvažnejša potreba. Poleg vsega tega pa je dijaško razmerje do domovine vendar čisto drugo, kakor je bilo pred vojno. Takrat se je vsaj pri nas z inteligenč. naraščanjem malo razničevalo; danes pa potrebuje država vseh strokov novih, zmognih sil. Država brez zmognih inteligence širokih obzorij ne bo mogla usmeriti svojega notranjega razvoja proti tisti veliki bodočnosti, za katero je usposablja njena lega in domače bogastvo. Dijak znači danes v vseh novih državah važno činjenico, ki sicer še ne posega v ravno življenje, toda potrebuje izdatne podpore, da se pripravi za svoje delo v domovini, predvsem zdaj, ko je študij toliko težavnejši in dražji.

Dasi se našim oblastem ne more očitati, da ne upoštevajo dijaškega vprašanja v polni meri, je prišlo vendar letošnje leto pri podeljevanju podpor do pomembne zakasnitve, ki postaja pri praškem dijaštvu pomalem usodepolna. Določba, da bo študentsko brez izjeme podeljevalo izključno beografsko prosvetno ministrstvo, je bila tik pred početkom šolskega leta ukinjena in podeljevanje je bilo zopet poverjeno pokrajinskim vladam. V tem je prišlo šolsko leto. V «Slovensko dijaško zadrugo v Pragi», se je vpisalo dolejš okrog 120 članov, med njimi 80 študentov. Ker je vpisovanje na univerzo in toliko trajalo le do početka oktobra in ker je vlada obljubila, da pravočasno uredi študentsko vpra-

šanje, so pršli študenti v Prago, da nadaljujejo svoje študije. Toda prvi mesec je minil in zdaj poteka drugi, podpore pa še niso razdeljene. Skoro 100 slovenskih dijakov je potnjenih na ta način v občutno pomanjkanje. Večina lastnega denarja sploh nima, kako z lahkim srcem se pa na upanje je in stanuje, presodi lahko vsak sam. In niti to ni vsakemu omogočeno. Zato je nujno, da se pomoč iz najkrajšemu času razjasni, ker bi bila sicer večina prisiljena oditi v domovino in prečiniti študij. Upati je, da naše merodajne oblasti z vso potrebno naglico rešijo stitino dijakov te mučne, katastrofalne situacije.

Poleg študentov pa je v Prago mnogo dijakov, v prvi vrsti onih iz zasedenega ozemlja, ki ne dobe z prirom na mednarodno določbo nobenih stipendij od naše vlade, dasi so jih lani imeli. «Slov. dijaška zadruga» zato namerava naprositi slovensko javnost in vse premožne kroge, da ji z denarnimi prispevki omogočijo izdatno podporo slovenskih dijakov. Gotovo bi pojmil vsak, da te prošnje ne pomenijo hkeranja, ampak jih narekuje občutna skrb za eksistenco nove, narodne inteligence. Naša javnost naj si bo svesta, da potrebuje dijaštvo zaprositi denar za svoj nauk, za svojo vzgojo, ki bo vendar služila le narodni celoti, njegovemu razvoju in kulturi.

NARODNO GLEDALIŠČE V LJUBLJANI.

DRAMA.

Nedelja, 13. nov.: «Požar strasti» (popoldne ob 3. uri). Izven.

Nedelja, 13. nov.: «Komedija zmehčani» (zvečer ob 8. uri). Izven.

OPERA.

Nedelja, 13. nov.: «Carmen». Izven.

Korespondentinja - strojepisko

zmožno slovenske in nemške stenografije, ter

dva trgovska pomočnika

manufakturne stroke sprejme „Textilla“, d. d. Ljubljana, Krekov trg 10, Nastoj. Plača Dobra.

Banaške prašiče

la špeharje

nudi v vsaki množini

JOŠKO JEBACIN, Ljubljana, Dolenjska c.

Prodaja poceni salonska garnitura

obstoječa iz: 6 foteljev, 1 divan in 1 elegantna kredenca. Istotam se odda meblirana mesečna soba.

Naslov pové uprava «Jutra». 1839

AvtoBUS z 22 sedeži

se po ugodni ceni prodaja.

Znamka: „Benz“, konjskih sil: 35/45, dvig in premer: 150/110 mm, vrsta obrocev: polni gumi, številka motorja 3470.

Naslov se izve pri upravitelstvu «Jutra». 186

Vesten pomožen

korespondent in knjigovodja se sprejme takoj.

Ponudbe pod „Vatrajen“ na Aloma Company, anončna družba s o. z., Ljubljana, Kongresni trg 3. 1867

Parketne deščice

iz slavonskega hrasta dobavljam v vsaki množini in pokladam. 1866

Tel. št. Jos. R. Puh Tel. št. 513. 513. Ljubljana, Graška ulica št. 22.

Prodaj delnice Zdrženih pivovaren Laško-Žalec

po ugodni ceni. Vprašati je pod „Bodočnost“, poštnašče Celje 1863

Dr. Šlechta

se je vrnil in ordinira zopet redno 1870

Ljubljana, Dvorni trg 1/II.

COSULICH-LINE

(prej Austro-Amerikana)

TRST-AMERIKA

prevažata potnike v New-York redno trikrat, v južno Ameriko po enkrat mesečno. — Pojasnila in prodaja vozniških listkov

Simon Kmetec 1861

glavni zastopnik za Slovenijo v Ljubljani, Kolodvorska ulica 26.

Tužnega srca naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancom, da je naš preljubljeni soprog in oče, gospod

ANTON KAZAFURA

načelnik v pok.

danes 11. novembra 1921. ob 4. uri popoldne, po dolgi in mučni bolezni, previden s tolažili sv. vere, mirno preminul.

Pogreb nepoznanega pokojnika se vrši v nedeljo dne 13. novembra 1921. ob 1/4. uri popoldne iz hiše žalosti Pred konjsnico št. 2 na pokopališču na Viču.

Pokojnika priporočamo v blag spomin!

V Ljubljani, dne 12. novembra 1921.

Žalujejo rodbini:

Kazafura-Sekula.

1866

Slovenska eskomptna banka v Ljubljani.

Otvoritev podružnice v Slovenjgradcu

Upravni svet Slovenske eskomptne banke v Ljubljani naznanja, da otvori 15. novembra 1921. svojo

podružnico v Slovenjgradcu

na Glavnem trgu, v hiši bratov Kopač (Reitterja nasl.). Podružnica se bo bavila z vsemi v bančno stroko spadajočimi posli.

Upravni svet.

1866

Uplačana delniška glavnica

» 30.000.000.—

SLOVENSKA BANKA

Telefon št. 567.

Čakovalni račun 12.203.

972 30

Liubliana, Krekov trg št. 10, nasproti „Mestnega doma“.

Obreštuje najugodnejše vloge na knjižice in v tekočem računu. Izvršuje vse bančne posle najkulantneje.

Kreditni zavod za trgovino in industrijo, Ljubljana,

Brzjavni naslov: Kredit Ljubljana Prešernova ulica 50, v lastnem poslopiu. Telefon št. 40 in 457

Obrestovanje vlog, nakup in prodaja vsakovrstnih vrednostnih papirjev, deviz in valut, borzna naročila, predujmi in krediti vsake vrste, eskompt in inkaso menic ter kuponov, nakazila v tu- in inozemstvo, safe-deposits ltd. itd.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani Stritarjeva ulica št. 2

250 59

Podružnice v Splitu,

Trstu, Sarajevu, Gorici, Celju, Mariboru,

Ptuju in Brežicah.

Delniška glavica
K 50.000.000.—Se priporoča za vse v njeno
stroko spadajoče posle.Kupuje in prodaja vse vrste vrednost-
nih papirjev, valut in dovoljuje

Čekovni račun v Ljubljani št. 10.509.

Brsojavni naslov: Banka Ljubljana.

Rezerve okrog K 45.000.000.—

Prodaja srečke razredne loterije.

vsakovrstne kredite.

Telefon št. 261 in 413.

Dular & Fabiani veletrgovina
z manufakturo.
Zaloga: Skladišče Balkan, Ljubljana.

R. RANZINGER
Ljubljana špedicijska pisarna Jesenice
Podjetje za prevažanje blaga južno železnice. Brzovozni in tovarni zabiralni
promet iz Avstrije in v Avstrijo. Zavarovanje. Podjetje za prevažanje poštne.
Skladišče s posebnimi zaprtimi kabinami za pohištvo.
Brzojavi: Ranzinger. Interurban telefon 90.

FIAT **FIAT**
AUTOMOBILI
Glavno zastopstvo: **O. ŽUŽEK**
Ljubljana, Sodna ulica 11 — Tel. interurb. 461

FIAT **Wien - Turin** **FIAT**

V trgovini
O. BERNATOVIČ
Mestni trg 5

se dobe še po jako nizki ceni:

moške obleke	od 650 K naprej
Raglan	1100 " "
moške hlače	150 " "
damski plašči	550 " "
damski kostumi	600 " "
damske mod. obleke	900 " "
damska krila	300 " "
in kožuhovina	300 " "

Vse te stvari so na ogled o vsa-
kem času.

BRAKO-MIRNA

najmodernejše urejena tovarna
za izdelovanje najraznovrstnejših**PIL**

1782

iz prvovrstnega materiala in v vsaki množini.
Prezemajo se tudi stare pile v novo nasekanje.**Brata Kolenc, Mirna, Dolenjsko.**

Cene zmerne!

Izvršitev točna!

Pazite na znamko: **BRAKO-MIRNA.**

Medić, Rakovec & Zankl prej
A. Zankl
sinovi.

Tovarna kemičnih in rudninskih barv ter lakov.

Centrala: Ljubljana.

D. z o. z.

Skladišče: Novisad.

Brzojavi: Meraki, Ljubljana.

Telefon: 64.

Emajlni laki. Pravi firnež. Barva za pode.Priznana najboljša in zanesljiva kakovost: barve za obleke,
vse vrste barv, suhe in oljate, mavce (Gips), mastene (Feder-
weiss), strojno olje, karbolinej, steklarski in mizarski klotj, ple-
skarski, slikarski in mizarski čopiči, kakor tudi drugi v to
stroko spadajoči predmeti.

„MERA KL“. Lak za pode. „MERA KL“. Linoleum lak za pode.

„MERA KL“. Emajlni lak. „MERA KL“. Brunoline.

Ceniki se začasno ne razpošiljajo!

PETROLEJSKE VRČE
s ali brez zabojev, kupi vsako množino
po najvišji ceni **HERVAT & KOMP.**
Ljubljana, Vegova ulica 8. 1841

**Sveže baterije in
karbidne svetiljke**
priporoča 1852

Ign. Vok,

Ljubljana, Sodna ulica št. 7.

G. F. Jurásek

naglasovalec glasovirjev

v Ljubljani

Wolfova ulica 12.

Izvrševanje upravljanja ter popravljanja glasovirjev in har-
monijev specialno strokovno, točno in cenno. 1615**Suhe velike bosenske slive**v poštnih zavojih po 5—20 kil po 25 kron.
Orehe 1^a po 22 K, jabolka, sušena 11 K,
sveža 1^a 5 K. Slivovsko, pekmas (povidl),
tobak, zaklane purane, prašiča, suho meseno
robo dobavlja na debelo največje **Prva**
bosn. razpošiljalnica trgovina GJ.
Vasiljevića, Tuzla, Bosna. 1818**Kupijo se:**Vsakovrstni stroji in orodje,
tudi že rabljeno, za mehanično
stroko. Šivalni, pisalni in razni
stroji, dvokolesa. 1761**F. BATJEL, Ljubljana,**
Zvonarska ulica št. 1.**Obvestilo.**Obveščava cenj. odjemalce in p. n. občin-
stvo, da sprejemava nova dela in popravila
po najnižjih cenah. Getovi čevlji v zalogi.
Turistovski čevlji domačega iz-
delka. 1628**Ant. in Jož. Brajer-Kapele**
Ljubljana, Turjaški trg (Breg) št. 1.**Glasovir**firme J. B. Streicher & Sohn, zelo dobro ohran-
jen ter s močnim in čistim glasom, je po
ceni na prodaj. Zelo pripraven je za kak
veliki salon ali gostilno kakor tudi za pevsko
ali plesno solo in vsako glasbeno uporabo.
Ogleda in kupi se v Ljubljani, **Hranil-
niška cesta št. 7**, druga hišna vrata,
1. nadstropje, vrata 48, vsak dan od 1/1. do
1/2. ure popoldne, v nedeljo pa od 9. do
12. ure popoldne.**Klobuke in slamnike**vseh vrst, od preprostih do najkrajših nudi
vedno v zalogi tovarna klobukov in slamnikov**Franc Cerar v Stobu**pošta in želez. postaja Domžale pri Ljubljani.
V popravila prevzema tudi vsa tozadevna
dela ter preoblikuje po najnovejši modi. V
Ljubljani prevzema vsa naročila in moder-
niziranje trdnice **Kovačević i Trišan v**
Prešernovi ulici št. 5, kjer se sprejema
1687 v sredo in v soboto.**I. jugoslovanska tovarna**
za gume in kovinske predmete
d. z o. z. 1636**Slovenska Bistrica**

oferiramo naše prvovrstne

rožene gumev vsaki velikosti in po vsakem vzoru s
cenami brez konkurence.**Zahtevajte cenike!****Prodaja na veliko!**

Gradbeno podjetje

ing. Dukić in drug

Ljubljana, Resljeva cesta 9.

se priporoča za vsa v to
stroko spadajoča dela. 1654

Kdor hoče kaj prodati

Kdor hoče kaj kupiti

Kdor išče službe itd.

— inseriraj v „Jutru“

**Največja izbira finih čeških
nogavic in pletenin.** 1685

C. J. HAMANN
Mestni trg 8.

**BETON-ZELEZOBETON-
VODNE ZGRADBE-
ELEKTARNE**
Ing. J. Laurencič & Co
Ljubljana
Rimska cesta št. 2
IZRABA VODNIH SIL
ŽAGE-MLINI-JEZOVI-HIŠE-VILE-INDUSTR. STAVE-MOSTOVI
PRORAČUNI-MACRTI IN OBISK INŽENIRJA BREZPLAČNO.

Ivan Zakotnik
Telefon št. 379. mestni tesarski mojster Telefon št. 379

Ljubljana, Dunajska cesta 46.Vsakovrstna tesarska dela, kakor: moderne lesene stavbe, ostrešja za palače,
hiše, vile, tovarne, cerkve in zvonike; stropi, razna tla, stopnice, lede-
nice, paviljoni, verande, lesene ograje itd.**Gradba lesenih mostov, jezov in mlinov.****Parna žaga. 1531 30 Tovarna furnirja.**

Pozor! Ključavničarji in kovači! Pozor!
Po nizki ceni se prodaja več vrst železa, in sicer: ploščato, štiriostrano, kotno,
betonsko železo, klanje, žične vrvi, bodeča žica in drugo železo.

Franco Tomažič & Co.

trgovina z železnino na debelo. Prešernova ulica 48.

**„Triglav“ jugoslovanska iz-
delovalnica perila**

naznanja, da je s 1. novembrom povečala svoj obrat ter preuredila tovarno
na **Vojvođe Mišića cesti št. 21** na najmodernejši način in otvorila**lastno prodajalno in skladišče****v Kolodvorski ulici št. 8****v hiši g. Rojina, nasproti hotela Štrukelj,**kjer se sprejemajo vsa naročila in prodaja vse v to stroko spadajoče
moško in žensko perilo, ženska konfekcija itd. iz lastne tovarne in po
najnižji dnevni ceni.

Priporočamo se cenj. občinstvu in trgovcem za nadaljnjo naklonjenost.

Samo na debelo „Triglav“ J. I. P. Samo na debelo**Vojska & Šelovin.** 1861

Prometni zavod za premog
d. d.

v Ljubljani

prodaja

iz slovenskih premogovnikov
**velenjski, šentjanški in
trboveljski premog**

vseh kakovosti, v celih vagonih po originalnih cenah
premogovnikov za domačo uporabo kakor tudi za
industrijska podjetja in razpečava

**I^a čehoslovaški in angleški koks
za livarne in domačo uporabo,
kovaški premog in črni premog.**

Naslov:

1664

Prometni zavod za premog, d. d. v Ljubljani, Munska ulica 19.

Jugoslovensko - češkoslovaška liga. Prva odborova seja »Jugoslovensko-češkoslovaške lige« bo v nedeljo, dne 13. novembra ob 10. dopoldne v urednih prostorih »Slov. Naroda«. Vsi gospodje odborniki so v ljubeznivo vabilje, da se udeležijo te seje. — Dr. Karel Triller, predsednik.

Vprašanje stanovanjske uredbe. Minister za socialno politiko je poslal vsem parlamentarnim klubom poziv, da povodom razprave o stanovanjskem vprašanju podajo izjave o naslednjih vprašanjih: 1.) Ali je treba podaljšati obstoječo stanovanjsko uredbo preko 30. aprila prihodnjega leta. Ako jih je treba podaljšati, je-li jih je treba popraviti na ta način, da se pridruži samo neka načela o zaščiti najemnikov. 2.) Ali je treba pridržati princip nepremakljivosti najemnikov v starih hišah sploh, ali za najemnike v malih stanovanjih, ali za uradnike. 3.) Ali je treba pridržati princip revizije (pridruženja dodeljevanja stanovanj).

Izpremembe v državni službi. Bogomir Kobal, vl. konc. pri okr. glav. v Ljubljani, je imenovan za okr. komisarja na doseženem službenem mestu. Nadalje so imenovani za provizorne vladne koncepte na doseženih službenih mestih: konc. praktikanti Dominik Dereani pri okr. glav. v Ljubljani; Adolf Morić pri okr. glav. v Slovenjgradcu; Matija Malešič pri okr. glav. v Murski Sotli; Ivan Bavdek pri okr. glav. v Krškem; Anton Kappus pri okr. glav. v Kočevju; dr. Fran Milnar-Cigale pri okr. glav. v Ljubljani; dr. Ludvik Lobe pri okr. glav. v Radovljici; Vladimir Suša pri oddelku za notranje zadeve v Ljubljani; Josip Tomšič pri okr. glav. v Krškem. — Višji pisarniški oficij Josip Mechora pri okrajnem sodišču v Metliki in kancelistinja Lujza Paloue pri deželnem sodišču v Ljubljani sta na lastno prošnjo stalno upokojena. — Zdravstveni odsek za Slovenijo je imenoval dr. Franca Viranta za asistenta splošne bolnice v Ljubljani in abiturienta Josipa Suštaršiča za spravnega praktikanca pri upravitelstvu obč. javne bolnice v Ljubljani.

Nove pošne porto znamke po 10, 30 in 50 par ter po 1 in 2 dinarja so ravno prišle v promet. Izdelane so v beograjski državni tiskarni. Porto-znamke ljubljanske emisije se vzamejo iz prometa.

Popisni delavcem pri vojni na železnikah. Minister zbiranja je poslal sklep, s katerim se dovoljuje olajšave za vojni delavcem in sicer 50 odstotkov na vojni preko 100 kilometrov in za skupine najmanj 10 delavcev. Delavci se morajo pri vojni izkazati s potrdilom zapuščanja, da potujejo v svrhu, da si poizkušajo delo.

Ogrin in ustava. Povodom proračunske debate v ljubljanskem občinskem svetu je omenil v svojem govoru dr. Triller tudi določbo o razlastitvi, ki so uzakonjene v vidovdanskim ustavi. Po tej določbi bo imela mestna občina nov železnik v reševanju stanovanjskega vprašanja. To opazko dr. Trillerja je takoj uporabil slavni Ogrin, nositelj klerikalne liste in s svojim mogočnim glasom zaklical: »Trideset let je že, odkar ste na magistratu gospodirali, pa niste storili po ustavi ničesar«. Dr. Triller je moral tega klerikalnega politika prav prijazno poučiti, da vidovdanska ustava velja šele od letošnjega Vidovega dne, ko je bila na magistratu že selanja kolidacija. Ogrin tu pouk ni prav nič imponiral, komajnil je z roko in dejal: »Saj je vse gluh«.

Zagrebaško »Kolo« v Beogradu. Dne 11. nov. je prispelo v Beograd zag. pevsko društvo »Kolo«. Na kolodvoru ga je pričakovalo številno občinstvo, ki je goste ob prihodu burno pozdravljalo. Društvo

Žalni koncert »Glasbene Matice«. Po Ljubljani se širijo govorice, da so vstopnice za žalni koncert »Glasbene Matice«, ki se vrši v ponedeljek dne 14. t. m. ob 8. uri zvečer v Unionski dvorani je razprodane. Odbor »Glasbene Matice« opozarja občinstvo, da so te govorice popolnoma neosnovane in zasledujejo morda tudi gotov namen. Sedeži za to žalno prireditev so v predprodaji v pisarni »Glasbene Matice«, Gosposka ulica št. 8, I. nadstropje in to danes v nedeljo od 10 do 12. ter v ponedeljek od 10. do 12. in od 3. do 5. ure popoldne. — Unionska dvorana je za žalni koncert »Glasbene Matice«, žalni prireditvi primerno, dekorirana. Običaj je, da pri takih resnih prireditvah opušča občinstvo ploskanje in odobravanje. Posebno bi bilo to žetiti se med posameznimi odstavki »Opela«, ki tvorijo vsi skupaj harmonično celoto. — Vstop k mladinski koncertu »Glasbene Matice« je v vstopnico dovoljen izključno le mladini in od šolskih vodstev določenemu nadzorstvenemu osebje. Prenos vstopnic na druge osebe je prepovedan in bo takim osebam vstop v dvorano zabranjen.

Prvi recitacijski večer najmlajših se vrši danes, v nedeljo dne 13. t. m. ob 8. uri zvečer v veliki dvorani »Mestnega doma«. Spored večera je sledeči: Fran Orluš čita deset svojih pesni: Iz noči, Oltarji, Kile iz predmestij, Krik, Pokop, Okostenjak, Mimo stebra jetičnih, Neznani, Dvogovor s samim seboj, V dolini močvir, Bartol Stante čita odlomke svoje drame: »Moje kraljestvo ni od tega sveta«, Vladimir Premru čita šest novih pesni: Pokopališče, Jezdec, Porušeno mesto, Skalnati stolp, Kraljevanje, Svesenik na severu, Stvarnik na zemlji. — Vstopnica: sedeži 12 K, stolišča 6 K.

so sprejeli delegati kulturnih ženskih društev in številnih korporacij. Po vseh ulicah je bilo »Kolo« od občinstva živahno aklamirano. Pri sveder prirejenem koncertu so želi pevci obilo burnega odobravanja. Po koncertu jim je priredila mestna občina slavnosten banket.

Spomenik neznanega junaka na Avali. Kakor nam javljajo iz Beograda, bi se imel v najkrajšem času vrniti sveden pogreb enega od nemanih jugoslovenskih junakov na Avali pri Beogradu, ki so padli ravno na tem kraju. Ako bo vreme dopuščalo, se bo v najkrajšem času izvršilo izkopavanje enega teh junakov. Odbor za gradnjo spomenika neznanemu junaku na Avali želi, naj bi se spomenik zgradil v podobi vodnjaka.

Prenos Njegoševih ostankov v Cetinjo na Lovčnu. Na Cetinju in tudi v ostali Crnigori se vrše priprave za sveden prenos Njegoševih ostankov na Lovčnu, odkoder so jih bili Avstriji v dobi okupacije prepeljali na Cetinje in jih položili v cetinjskem samostanu k večnemu počitku. Po navodilih posebnega odbora, ki vodi to svedčanost, se popravi sedaj z vsa naglico cesta na Lovčnu in bo to delo do novega leta dovršeno. Odbor je razen tega razpisal natečaj za zgradbo cerkve nan vrhu Lovčnu, v kateri bodo počivali zemeljski ostanki velikega narodnega pesnika. Iz kredita, ki je odboru na razpolago, se bo popravilo tudi cetinjsko gledališče, katero so Avstriji skoraj desetletja porušili. Na dan svedčanosti se v cetinjskem gledališču uprizori Njegošev »Gorski venec« po družbi beograjskega Narodnega gledališča. Posebna delegacija bo povabila kralja Aleksandra, da se udeleži te narodne svedčanosti.

Poroka. Kontrolor Mestne hranilnice ljubljanske g. Fran Abulner, odbornik naprednega političnega izobraževalnega društva za dvoreki okraj se je poročil včeraj z gospodično Perzdirjevo, učiteljico v Spodnji Šiški. Bilo srečno!

Smrtna kosa. V Ljubljani je umrl nadučitelj pok. g. Anton Kazakura. Naj v miru počiva!

Naša šolska mladina je obhajala ob letnici rapsalske pogodbe na prav primeren način. »Jugoslav. Matice« je priredila mladini brzožalno predavanje z 90 sklopičnimi slikami. V petek so bile na predavanju v »Unionski« dvorani večerjati na ljudske šole. Obiskar je bilo nabito polno in dvorani. Mladina je z velikim zanimanjem gledala slike od Triglava po solski dolini mimo S. Gregorčičevega groba v Gorici, od tam v Trst, v Istro in v Reke — odvisi pa po morju na otok. Obiskar je mladini poljsneval pomen krajev in slik dr. Iv. Lah. Mislimo, da je na ta način naša mladina najprimerneje proslavila obletnico rapsalske pogodbe.

Operni orkester za Jugoslovensko Matice. Operni orkester narodnega gledališča v Ljubljani je izročil »Jugoslova. Matice« celoten svoj honorar v znesku 10.000 kron, katerega je prejel za svoje sodelovanje pri češki proslavi dne 24. oktobra. Pokrajinski odbor Jugoslovenske Matice v Ljubljani sporoča ta rodoljubni čin članov opernega orkestra slovenski javnosti obenem pa izreka tem potom vsem članom svojo naglobokejšo ljubo zahvalo.

Protestni shod »Zveze jugoslovenskih železničarjev« se bo vršil v ponedeljek, dne 14. novembra ob 19.30 h v veliki dvorani »Mestnega doma«. Dneval redi: Protest proti uveljavljanju pragmatike generalne direkcije. Dostop imajo železničarji vseh organizacij.

Izpraševalna komisija za ljudske in meščanske šole. V svrhu izpolnitve izpraševalne komisije za ljudske in za meščanske šole v Ljubljani so se imenovani za člane te komisije: Rudolf Arnske, telovadni učitelj, Emil Adamič, glasbeni učitelj, in Ludovik Vazraz, glavni učitelj na državnem ženskem učilišču. **Hijene na grobeh.** Pijejo nam: Ob prazniku vseh svetnikov so ljudje, ki ne zaslužijo drugega imena kakor hijene, kradli po grobeh sveče in to ne le ostanki, ampak pri belem dnevu takoj, če le ni bilo ljudi ob grobu. Tudi posledica vojne: pomanjkanja pietete do mrtvih. Na grobeh se kradajo tudi druge stvari n. pr. trakovi. Tudi s Kettejevega groba je bil ukraden trak na vencu. Ali ni mogoče te trakovne zaslediti?

Dr. Pegan kot pretepač. K temu poročilu našega lista z dne 11. novembra nam piše »Gospodarska zveza«: Gospod Volta ni uradni »Gospodarske zveze«, temveč je samostojen veletrgovec v Ljubljani in nima že od 1. 1. 1919. z nami nikake skupnosti.

Nov priročen pristojbenik izide tokom decembra in bo obsegal na preko 300 straneh v sistematični, abecedno urejeni razpredelbi vse pristojbine v smislu novega, sedaj od zakonodajnega odbora narodne skupščine odobrenega začasnega pristojbinskega zakona, kakor tudi vse sodne in pošne pristojbine. Upoktevane so pa tudi še prejšnje vsled posebnih zakonov in odredb veljavne pristojbine in olajšave. Knjiga stane broširana Din. 10.—, kot priporočena tiskovina Din. 11.50 ter je jako praktična in neobhodno potrebna za vse pisarne, urade, trgovce in za privatnike, ki imajo posla z oblastmi. Radi omenjene naklade je takoj naročiti pri izdajatelju: Dr. Ivan Černetu, Gospodarska pisarna, Ljubljana. Pri naročilih nad 100 izvodov 10%—ni, nad 500 izvodov 20%—ni popust. Danes

je vstopni ob naročilu št. pa izdajatelj ne čekovni račun št. 10.308.

O železniški zvezi z Ljubljano nam pišejo z Gorenjskega: Tako neugodno železniške zveze kot je imamo Gorenjci, pač nismo še nikoli imeli. Do sedaj se je še vsako leto s 1. ali vsaj 15. oktobrom vozni red izpremenil, letos pa je ostal pri starem v našo največjo nezadovoljnost. Kako pa bi naj tudi bili zadovoljni. Večerni vlak pride v Ljubljano ob 1/22. uri. Kje naj iščejo potniki tako pozno prenočišča? Človek leta iz hotela v hotel — vse oddano. Sede v gostilno, kavarno, pa bi je pollejška ura. Spati pa kam? Sprehajati se do jutra po cestah, tudi ni mogoče. Kdor nima sorodnikov, res ne ve, kam naj se obrne. In koncerti, gledališče, vse se prične ob 19/4, najkasneje ob 30. uri. Gorenjci, razumljivo, si moramo vse to odreči, radi neugodne železniške vožnje. So pa predloge vstopnice, da bi si poslužar le konec in gledat zadnje dejanje. Kaj mislite, da so taki duševni užitki samo za ljubljanske gospode in pa za one ljubljanske inagnate, ki si lahko najmoje avto, katerim ni za umetnost, ampak le za zabavo in zato, da po kažejo svojo toletno v prvih ložah? Vse neugodnosti se lahko odpravijo, ako ravnateljstvo državne železnice, oziroma se na željo Gorenjcev izpremeni vozni red v toliko, da bi prihajal večerni vlak, kakor vsako leto, tudi letos v zimskem času ob 18/4 v Ljubljano. Ker vemo, da taka izprememba ne povzroči nikakih službenih težav ravnateljstvu drž. žel. in njih uslužbenecem, upamo, da se izvrši.

Iz Celja nam poročajo: Po nekaterih uradih, posebno v carinarnici imajo se vedno navado, da s strankami skrajno neuljudno postopajo in jim, namesto da bi uljudno odgovorili, groze s polico. V državnem interesu je, da postopajo uradniki državnih uradov uljudno in postrojlivo.

Parno kopališče v Celju je še vedno zaprto. Lastnik, neki zasebnik, ga noče odpreti in se zagovarja, da tega ne stori, ker je podjetje pasivno in on ne more doplačevati. Prebivalstvo od mestne uprave nužno zahteva, da ukrene odprtost kopeli, ki je za higijeno mesta Celje največjega pomena.

Poljsnilo. Kakor se nam poroča iz Ptuj, se je vršila dne 9. novembra pri okrajni sodnji v Ptuj glavna obravnava zoper Vinkota Pernata, gostilničarja pri Sv. Vidu na podlagi očitne radi tatvine leza in je bil gospod Pernat s sodbo U VI 711/21 popolnoma oproščen. Pri razpravi se je pokazalo, da je bila očitna popolnoma neosnovana, in da je isto sodnical Imac Krajnc, gostilničar pri Sv. Vidu in bivši avstrijski orožnik, ki se do luncs ni mogel odločiti svojega nemakuratstva, v zvezi z zakonskim Jurijem in Ano Papež, ki sta si tatvino iz golega »vračitva« napravila Vinkotu Pernatu izmislila, ker sta morala pri njem zapustiti službo radi nerednosti in neizpolnjevanja službene pogodbe. Zoper omenjena Jurija in Ano Papež je vložena očitna radi hudoledstva po § 299 in 199 lit. a kaz. zak. S tem naj bo popravljena naša svoječasna notica glede te tatvine, ki je g. Pernatu delala krivico.

Krajevna občina Trnovci v političnem okraju ptujskem, v sodnem okraju ormoškem, se imenuje odsej »Bucemanci«.

Iščejo se kvalificirani delavci za vojni-tehniški zavod v Kragujevcu. Sprejme se takoj po 10 kolarjev, mizarjev, sedlarjev, železnih strugarjev in strojnih ključavničarjev, 2 izdelovalca orodja in 2 tesarja, 3 ključavničarje ter 5 kovačev in puکارjev. Reflektanti se vprokljeajo na polikurno delo in se jim bo po možnosti odmerila dnevna. Ki znaša za neobsejene od 28.75 do 33.75 dinarjev, a za oženjene razen tega še 4 dinarje za vsakega člana rodbine.

Cenjenemu občinstvu sporočamo, da je pri jugoslovenski izdelovalnici perila »Triglava«, preje Drago in Genica Vojaka, vstopil kot družabnik v vseh trgovskih krogih dobro znani gospod Josip Selovin, trgovec v Ljubljani, ki bo nadalje vodil podjetje. Tovarja je bila ravno razširjena in opremljena z najmodernejšimi stroji, tako da izvršuje vsakovrstno moško in žensko perilo ter žensko konfekcijo. — Več glej današnji oglas.

Mala kronika. Kontoristka Elizabeta Ješe je doma pri življenju po nesreči zabodla šivanko v kazele 6-mese roke ter se opazno ranila. — Anton Zajc, sin delavca iz Depalje vasi, je bil žogo. V tem pa je prišel mimo 16letni Ivan Dimo iz Depalje vasi in začel razkazovat samokros, ki se je nenadoma sprožil. Krogi je zadel Zajca in mu občila vlevi nogi. Prepeljal so ga v bolnico. — Frano Vilfan, posestnik v Dorfarjih pri Skofji Loki je hotel prijeti svojega psa. Pes se je mahoma obrnil in je zagrabil svojega gospodarja za mezinco leve roke. Nastalo pa je tako nevarno vnetje, da se je moral podati v bolnico. — Matija Skobernik, hlapec pri knežji upravi v Konjicah, je cepil drva. Pri tem mu je odletelo poleto v desno oko ter ga nevarno ranilo.

Samomor. Kavarniška blaginjska Leopoldina Vidmar, zaposlena v Ljubljani in doma iz Kamnika, je šla v četrtak nakupovat in se ni več vrnila na delo. Ker je bil poprej večkrat govorila o samomordnih namelih, so bile odrejane takoj proizvodbe. V petek dopoldne je našel delavec Janz Filipič v bližini mestne glavnice ob Gruberjevem prekopu zavrite, v katerem so bili poleg komadov ženske obleke tudi razni drugi predmeti in 136 kron denarja. Polcija je ugotovila, da so predmeti last pogrešane blaginjske Vidmar. Domneva se, da je skočila v Gruberjev prekop. Truplo dosejati še niso našli. Stara je bila 20 let.

PADANJE NEMŠKE MARKE.

Nemška marka je v zadnjem času katastrofalno padla. Ako bo šlo v tej smeri bo že v nekaj dneh naša t. m. visoko avd marka. Vrokov za padec marke je mnogo: silno nazupovan e deviz za plačanje vojne odškodnine in inflacija bankovcev, velika potreba nemške industrije za nabavo surovin izguba dela Gor. o Slozije, špekulacijska bank.

Padanje marke je sprevod v velike skrbi gospodarske kroge vsakega sveta. Ker je na ta način povsem onemogočena konkurenca z nemškimi produkti na inozemskih trgih. Zato se ališijo v Franciji in zlasti v Angliji glasovi, da se ne sme dopustiti na noben način, da pride Nemčija v bankrot. Tako predlaga »Westminster Gazette«, naj se brišejo vojni dolgov med Anglijo in Nemčijo in da se sklene podobne sporazum kot ga je sklenila Francija v mestu Wiesbadnu. Padec marke skrbi tudi Čehe, ker cenena nemška industrija silno konkurira dražjim češkim izdelkom, a poleg tega Nemci zaradi nizke valute ne morejo več kupovati v Čekoslovaški, kot so kupovali prej.

Proti padanju marke je nemška vlada začela akcije — sicer nekoliko kasno. Dne 8. novembra je državni kabinet odobril po ministru za državno gospodarstvo predloženi zakonski načrt o prometu z devizami, tujiimi novci in bankovci. Zakonski načrt določa, da je trgovina z devizami, tujiimi novci in bankovci odsej vezana na banke in da se smejo sklepati kupdije z devizami le s posredovanjem bank, ki so pod strogim nadzorstvom. Ti ukrepi so naperjeni proti špekulacij, ki je — kot menda povsod — tudi v Nemčiji hudo razvita.

Nemčija vedno zatrjuje, da se trudi z vsemi silami izpolniti svoje obveznosti iz mirovne pogodbe, ali sedanje stanje da gre preko mer. Navzle gori omenjenim vlednim ukrepom za zboljšanje valute, ki so precej enostranski, pa Nemčija in njihovi dobri volji svet ne verjame.

V svetovnem časopisu se vedno čelne pojavljajo glasovi, da Nemčija nikakor ni žrtve, temveč je svet živlale svoje slabe valute. Stroj za tiskanje bankovcev dela s polno paro, kar izkazuje izkari nemške državne banke. Doročeno se tiskajo bankovci le za notranjo uporabo, v resnici pa zato, da se pošiljajo na ceno v inozemstvo za nakup dobrega denarja. Tako dobiva Nemčija švicarske franko, dolarje, holandske goidinjar itd. in tako dobiva inozemstvo za doživlano berakko ceno marke. Tudi Jugoslavija je doživlala zadnje čase cele poplave z nemškimi markami.

Navzle nizkemu kurzu je nemški denar v mnogih državah precej cenl. Splošno vlada mnenja, da je Nemčija gospodarsko in politično dovolj močna, da prebdi reparsacijsko krizo. Nizki kurz nemškega denarja pa naravnost povzroča, da nakupovalci, ki prihajajo v trumah kot koblice na Nemško in kupujejo vse, kar im priše pod roko. Gotovi obmejni nemški kraj se že takorekč razprodani. To nadaljnje razprodajo hoče nemška vlada preprečiti a tem, da je izdala izvozne prepovedi za razno blago.

Katastrofalno padanje vrednosti, natezanje stroja za tiskanje bankovcev in drugi znaki kažejo, da gre marka za stopnični avstrijske krono. Ni izključeno, da se bo marka kroni znatno približala. Oni, ki imajo danos večje množice mark, shranjenih v dobri veri, da se bo nemška marka nenadoma popravila, se bodo mogoče pošteno urrezali. Vsekakor na Francoskem in Angleskem e precejšnja skrbja zasledujejo razvoj marke, ki silno škoduje njihoveemu lastnemu gospodarstvenemu interesu. Pred nekaj dnevi je odšla v Berlin posebna delegacija reparsacijske komisije, da preštudira položaj. Antanta je očitno odločena preprečiti popolni valutni polom Nemčije in bo svoje zahteve po odškodnini najbrž znatno omiliia, mogoče se jim tudi odrekla. Plaćevanje vojne odškodnine je brez dvoma prvi in glavni varok današnje nemške valute mizerije.

Novosadska produktina borza dne 9. t. m.: Pšenica: sremška zaključek 1250, srbska 1240 (blago); rž: baška 1090 (blago) 1070 (denar); krmilni žito: baški (64 kg) 1000 (blago) zaključek 980, (66/67 kg) 1000 (blago), banatski (63 kg) 940 (blago) zaključek 900; oves: sremški 815 (blago) zaključek 815; koruza: baška stara 980 (denar), nova 890 (blago), banatska nova 850 (blago) zaključki 880—860, november 850 (blago) zaključek 845, november-december zaključek 865, december 880 (blago) zaključek 875, sremška stara 1090 (blago), nova december 900 (blago) zaključek 900, januar 930 (blago) zaključek 920, banatska koruza v storjih 640 (blago) 620 (denar); otrobi: srbski z vrečo zaključek 530; fižol: beli novi 1150 (blago) 1140 (denar); svinjaka mast: netto ab Srem 6800 (denar) zaključek 6800. Tendence: vrsta.

Somborsko tržišče s poljskimi pridelki. Z dne 10. t. m. poročajo: Slabi dovozi onemogočujejo mlinom, da bi vzdrževali obrate. Zato jih je mnogo omejilo meljavo samo na dnevno delo. Cene pšenici so prekorajše 1200 K. Stara koruza se trži po 1000—1020 K. Nove koruze prihaja malo na trg; cena je nominalna po 900 K. Oves se plača po 800 K, pa je malo blaga.

Za trgovce in izvoznike leza ter lesnih izdelkov. Ministrstvo za trgovino in industrijo pozivlja trgovce, izvoznike

leza in lesnih izdelkov, ki se niso pošličili dovoljenja šumske in industrijske centrale za izvoz leza v inozemstvo in ki bi morali vplačati predpisane takse, naj svoje prošnje za povrnitev predlože najkasneje do 30. t. m. Po tem roku vlozene prošnje se ne bodo vpoštevale.

Plaćevanje pristojbin za carinske dokumente. Generalna direkcija carin je izdala na obmeje carinarnice naročilo in navodila, po katerih se urejuje plačevanje taksa za carinske dokumente. Vsaj duplikati in prepisli so oproščeni taksa.

Pospeljevanje domače čipkarske obrti. Opozarjamo na trgovino s čipkami, ki izvira iz naše domače obrti. Glavno delo v tem oziru opravljajo glede organizacije čipkarice v Sloveniji: »Grednja čipkarska zadruga v Ljubljani«, Stari trg 2/1. Žetiti bi bilo, da bi občinstvo uvidelo, da treba najintenzivneje podpirati razviti domačo produkcijo. Čipkarska zadruga ima sedaj 10 poslovalnic, katere se nahajajo na Gorenjskem in Notranjskem. Naročila sprejema zadruga pisarno v Ljubljani, Stari trg 2/1. vsak delavnik od 9.—12. in od 15.—18. ure in sicer po vzorcih, ki so v pisarni na vpogled. Nekateri vzorci se lahko takoj kupijo, drugi se po izbiri naroče. Kilekljane čipke so brez konkurence v vsakem oziru, trdne in lepe, izdelane iz najboljega lanenega sukanca ter tako priljubljene, da ni doedaj zadruga izgubila niti enega naročila, ki je enkrat kupil pri njej. Kot »idrijske čipke« življajo svetovno sloves. Zadruga dobavlja izdelke v celo Jugoslavijo, na Francosko in je sedaj celo Ameriko v najgibnejši kupdiji. Opozarjamo pri tej priliki na ponarejeno čipko, ki so na videz podobne pristnim od Osrednje čipkarske zadruge ter krožijo brez sumu, a so iz bombažastega sukanca, ne drže dolgo in tudi nujajo tistega značilnega leska kot čipke iz lana. Osrednja čipkarska zadruga nima samo namena bogovati domačo obrt, nego tudi ohraniti izdelkom dober glas, zato opozarjamo pred nakupom ponarejenih nepristnih čipk. Trgovcem in posredovalcem daje zadruga znaten popust.

Češki hmeljski trg. Na zateškem hmeljskem tržišču vlada večnoma mir. Tu in tam se kupi kaka manjša partija prvovrstnega hmelja po cenah 6200—6400 Kč za 50 kg. Slabši hmelj se plačuje po 5600—6200 Kč za 50 kg.

Zvižanje cen v Nemčiji. Zveza izdelovalcev bakrene pločevine je zvižala cene od 15. t. m. za 1000 M na 7100 M pri metrakem stotu. — Rensko-vosfalška zveza trgovcev s cinkovo pločevino je zvižala prodajne cene za 180 na 2876—2882 M pri 100 kg. — Prodajni urad tednjnih prevoznih žic v Berlinu javlja, da se je za vsa od 7. t. m. potrjena narabila sklenil draginjski pribitok: 30% na točasne cene.

Borza

Zagreb, devize: Danes borza ni poslovala. V prostem prometu je bila Praga dosti švrta in je notirala 305 do 310, pozneje pa je padla na 303; Berlin 105 — 103, Italija švrta, zaključki po 1100 — 1150; Dunaj blago 5.05, pozneje pa je padel na 4.90; Curih se je iskal po 5300, dočim je blago notiralo 5600; Pariz blago 2250, okoli 13. ure 2200; Budimpešta blago 20, zaključki 28; London blago 1130 — 1140, dolarji 285, po 13. uri 280. V Curihu se je dvignila jugoslovenska krona v predborzi na 180.

Beograd, devize: Pariz 485, London 260, Italija 270, Berlin 25, Praga 75, Dunaj 1.275, Bukarešta 46.40, Solija 43.50.

Curih, devize: Berlin 1.82, Newyork 5.30, London 50.87, Pariz 85.30, Milan 21.65, Praga 5.60, Budimpešta 0.45, Zagreb 1.80, Bukarešta 2.40, Varšava 0.16, Dunaj 0.16, avstr. žig, krona 0.11.

Praga, 12. novembra. (Izv.) Danes je bil izvanborzni promet silno omejen in se je omejeval samo na Skodove delnice, ki so notirale 545 — 550 in na Ustje (kemija na industriji) po 1080. Poldihitite je notirala 468, Ruston 345. V deviznem prometu je ostala marka na večerajnji višini in je dosegla končno 33.75; izplačilo Dunaj se je zahtevalo po 1.525 — 1.600; Bukarešta se je izboljšala za 62.72. Budimpešta pa se je ponujala po 8.75. Promet z devizami združav valute je bil jako živahen.

Vremensko poročilo

Ljubljana 806 m nad morjem.

Dan	Čas opazovanja	Slaba je	Temperatura	Vetrovi	Nebo
	ob uri	barometar v mm	po C.		
12. nov.	7.	787.4	1.2	brev.	v. obl.
	14.	787.1	0.5	sl. jvzh.	d. obl.
	21.	740.0	2.0	brev.	obl.

Srednja večerajšja temperatura -0.4, normalna 4.4.
Vremenska napoved: topli, oblačno vreme. Solnce vzhaja ob 6.57, zahaja ob 16.33.

Lastnik in izdajatelj Konzorcij »Jutra«. Odgovorni urednik Vit. F. Jelenič.

DANES MARTINOV VEČER V »SOKOLSKEM DOMU« NA VICU Z ROGATIM VSPOREDOM.

Morski ropar

(Le Flibustier des Mers.)

Roman.

Sedaj pa zmiga Juana z obilni ramami: »Kaj si tako visoka žilvina,« ga zasmehljivo vpraša, »da vedo vsi za tvoje skrivališče, predno se sam oglasiš? Pojdi, pojdi! Vsaj ne laži se tako debelo! Če bi tvoji sovražniki res prišli semkaj pote, kdo bi te pa branil? Morda celo tvoja ajdovska Devica, ta pasja babnica, ki hodi gotovo s samim hudičem v posteljo?«

To bogokletstvo je pa Tomaža razdražilo bolj ko dvajset najbolj sočnih zaljivk.

»Molči!« zagrmí nad njo v hipno izbruhem srdu. »Ta Devica, pred katero niti poklekni niti vredna, gotovo odtelita dvajset takšnih Črnih babnic, ki lahko lega v posteljo s komurkoli in ki te vkljub vsemu niso mogle obvarovati, da ne bi bila padla v moje roke!«

Vsa iz sebe se vzpne jelnica:

»Ti sam molči, brezbožnež! Moja Črna gospa je rešila iz tvojih rok več, ko moje življenje, rešila je moje devišstvo, ki si je moral spoštovati vkljub svoji moči in svojemu vlačugarstvu in vlačugarski pomoči svoje potepene propadle Device!«

Na že itak razpaljenega in pobesnelega Tomaža je ta nova žalitev najsvetejšega učinkovala, kakor iskra na nabasano musketo. Že v tem trenutku je počilo in tako se je zgodilo, da je Tomaž izgubil v eni hipu pridobitve vseh dvanajst tednov, Juana stoji zaničljivo vzravnan, zasmehljivo in zmagovalno upira svoje lakte v bok in je vsa hladna in previdna. Tomaž je pa izgubil vso svojo hladnost in vre, vre. Tomažu se zdi, da se mu ona ponuja, kakor v zasmeh, ker mu ne pripisuje poguma za napad. Tako izzivan zaigra. Nanjo plane, kakor je planil že dvakrat. To pot pa je skok tako nepričakovano nagel, da prevrne Tomaž dekleta na posteljo, še predno se zave, da je napadena. Toda ženski, ki se brani, ne pride iz lahka do živega, zlasti če nisi odločen na najsikrajnejšo sirovost. Tomaž pa res ni bil odločen, kajti pri prvem boleznem vzkliku svoje žrtve že popusti železni prijem

njegovih pesti, ki stikajo nežno zapestje dekletovo, in zravna svoje koleno, ki je mečkalo mehko telo. V teh borbah moškega z žensko je pa vedno tako: Kdor se prvi umakne, je že izgubljen. Tudi sedaj je bilo tako. Ko je dosegla prvi odlog, se je Juana spretno okoristila z njim. Vpi-la je, kakor na raznjo, čim je spoznala, da postaja položaj zanjo opasen in s svojim vpitjem je prisilila napadajočega zaljubljenca, da je spustil vse svoje uspehe iz rok. Pri takšnem položaju izid bitke ni mogel več biti dvomljiv. Končno poražen se je štiri minute pozneje Tomaž že vzdignil in pričel svoj umik. Či mše je Juana izvila nasilnemu objemu, je stala skoraj istočasno kakor Tomaž na nogah. Ustrašila se je to pot pošteno. Toda zmaga jej zopet vrne staro predrznost. Ostro zareži:

»Kaj ti nisem pravila,« vpije nad Tomažem, »kaj ti nisem rekla, da ne premore tvoja Devica od vrat ali od ogle ničesar proti moji Črni gospe iz Macareñe? Proti moji Črni gospe, ki bo še tudi nadalje ščitila moje deviš-tvo, in to uro jej zaobljubljam, da jej takoj po svojem povratku v Ciudad Real darujem obleko celo iz zlatega brokata!«

Tomaž je bil že skoraj skozi vrata. Pri teh besedah pa se obrne, kakor da ga je pičila kača.

»Bogme,« sikne skozi stisnjene zobe, »k temu pravim: Amen! To zaobljubo jemljem na svoj lastni račun. Jaz sam bom plačal tvoji Devici to obleko iz zlatega brokata. Samo da mi ona ne sme zameriti, če vzamem poprej mero k tej obleki v neki drugi kapelici...«

Vsa presenečena od tega odgovora utihne Juana odprtih ust.

»Sicer pa,« sklene Tomaž svoj odgovor in se to pot zopet zasmeli, »če bi mi Črna gospa vsejedno zamerila, mi bo že Devica z Velikih vrat pomagala, da dobim odpuščanje.«

Pri teh besedah zaloputne vrata za seboj.

7

V oštariji »Pri plešči želvi« so tudi noč, kakor po navadi, sedeli Eduard Bonny, imenovan Rdečobrabi in njegova ljubica Mary Rackam, Benečan Loredan in Flibustejec iz Olérona, oni iz Dieppa in eš mnogi drugi pustolovci, vsi možakarji čestitega imena in velikega ugleda. Tomaž pa,

ki vstopi tudi noč v družbo, je nekoliko drugačen ko po navadi in vzbuja zato splošno pozornost. Navadno je namreč molčeč in odločno čeprav še dovolj prijazno odklanja prevelike zaupljivosti tovarišev. Danes je pa čudovito podjete, kakor petelin prikoraka in divje gleda okrog sebe. Pri mizi pograbí za stolicu in bolj pade nanjo, ko sede, si naroči vrč hladnega vina in ga izpije na dušek. Poprej pa ni nikogar pozdravil. Niti dobrega večera ni voščil nikomur. Vsi začudení so Flibustejci prenehali popivati in sedaj molče opazujejo došleca.

Ko je Tomaž izpil vino na dušek, vrže vrč ob tla, da se razleti na drobne kosce.

»Kaj pa to pomeni?« ga vpraša Mary Rackam, ki je imela hitrejši jezik ko možki.

Toda Tomaž jej niti ne odgovori. Morda je sploh ni slišal.

»Bratje!« klikne naenkrat in se ozre na okrog s pogledom kakor blisk. »Bratje! Ali ste se tudi vi kakor jaz naveličali, da drsate hlače po teh klopih in le praznite svoj žep, namesto da si ga zopet enkrat napolnimo? Če je tako, potem spadate k meni in jaz sem vaš! Naprej! Izpijmo svoje vrče in potem z mize ž njimi! Čujte me sedaj vsi, ko vas vprašam: Kdo od vas hoče, da sem mu kapitan in da se z menoj pogodi za lepo in pošteno podjetje, pri katerem obogatimo, če je božja volja in našega patrona!«

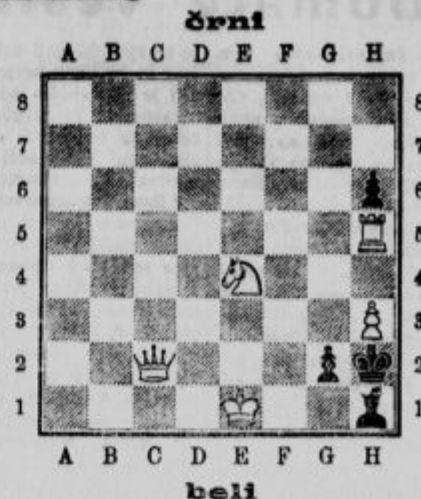
Prvim Tomaževim besedam je sledila smrtina tišina, da bi bil slišal past šivanko na tla. Sedaj pa se dvigne viharno tuljenje. Flibustejci šinejo s svojih sedežev kakor spuščene vzmeti, tulijo navdušenja in mahajo s svojimi puškami. Pri njih je namreč od nekaj veljala navada, da se ne ločijo od svoje puške, v gostilni ne in ne v bitki. Celih pet minut traja vihar, da se ne razume niti besedica. Končno pa prevpije ostri glas Mary Rackam ves ta šunder:

»Hura!« cvili. »Pri hudiču in njegovih deveterih repih! Kapitan Tomaž, pri tem pohodu bom tvoj matroz, če me ne odbiješ! S teboj pojdem, kamorkoli, in kakor daleč pojdeš, pojdemo s teboj, četudi v smrt ali v najgloblje dno pekla!«

(Dalje prihodnje.)

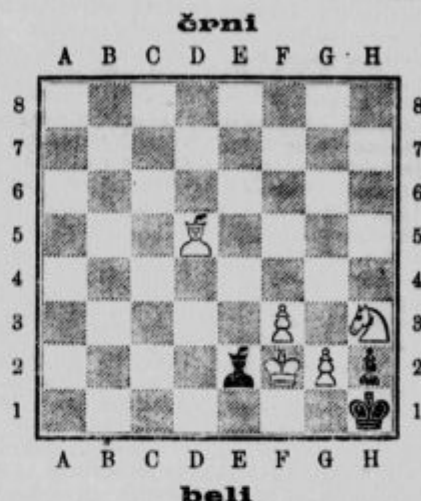
ŠAH.

Naloga št. 9.

Bel matra v 2 potezih.

Naloga št. 10.

Bel matra v 3 potezih.

Rešitev naloge št. 6:

1.) Stopl F4 - G4; nato beli matra, kar-koli potegne črni.

Rešitev naloge št. 8:

1.) Kraljica B4 - G4;
Ako 2.) črni: G7 x F6, beli: G6 - G7 šah!
Ako 2.) črni: Konj H3 - F2, beli: Kraljica G4 - H5.
Ako 2.) črni: Konj H3 - F4, beli: Kraljica G4 x konja F4.
Ako 2.) črni: Konj H3 - G5, beli: Kraljica G4 x konja G5 itd.

Mednarodni šahovski mojstrski turnir je končal prošlo soboto v Ajl (Haa). Prvo darilo si je priporil Rus Aljehin, osem točk, drugo Dunajčan Tartakower, sedem točk, tretji Rubinstein, šest in pol točk, četrto in peto darilo si delita Jugoslovani Kostić in Madžar Maroczy, vsak po pet in pol točk, dalje Mieses s štiri-mi, Marco s tremi, Davidson z dvema in pol, Euwe z dvema in Yates z eno točko. Zmagalec Aljehin je pred kratkim zmagal tudi pri turnirju v Budimpešti in je s tem postal kandidat za dvoboj z Capblanco. Tudi Kostić je vzbudil pozornost, Tartakower in Rubinstein sta ga z največjim naporom pustila za seboj.

VABILO na subskripcijo delnic.

Cast nam je javiti, da smo sklenili ustanoviti delniško družbo pod tvrdko

„VINARIA“, delniška družba vinogradnikov v Ptuj

v svrhu najugodnejšega vnovčevanja njihovega pridelka, v zlasti tudi potom izvoza v inozemstvo. Naš odbor je že prevzel imetje „Vinarske zadruge“, (Weinbaugenossenschaft) v Ptuj, ki obstoji iz velikih, popolnoma opremljenih kleti, dragocene vinske posode, kletarskega orodja, gostilne itd. Na tej podlagi se naj izvrši organizacija naših vinogradnikov.

Osnovna delniška glavica, ki se daje v podpis, znaša

3.000.000 kron

in je razdeljena na 7500 delnic à 400 K nominalne vrednosti.

Po sklepu občnega zbora se ima delniška glavica zvišati do 10.000.000 kron. Za razne stroške pri izdaji delnic je plačati 20 K na delnico.

Nominalni znesek po 400 K s 6% obrestmi od 1. oktobra 1921 in pripadajočimi stroški 20 K od vsake delnice je v celoti položiti takoj pri podpisu. Podpisovanje se vrši od 10. novembra do 20. novembra 1921.

Odbor si pridržuje pravico svobodne dodelitve delnic do 15. decembra 1921 in se subskribentom po preteku tega roka za nedodeljene delnice vplačana protivrednost takoj vrne.

Podpisne izjave in vplačila delnice sprejemajo: 1. Zadržna zveza v Celju; 2. Hranilno in posojilno društvo v Ptuj; 3. Ljubljanska kreditna banka, podružnica v Ptuj; 4. Posojilnica v Mariboru in 5. Okrajna posojilnica v Ormožu.

Vabimo uljudno k podpisanju delnic naše vinogradnike, posebno Ljutomerskih in Slovenskih goríc, prijaznih Haloz in vseh vinorodnih Štajerskih krajev. Združeni v lastni organizaciji bomo mogli najuspešnejše delovati za napredek domačega vinorejstva.

V Ptuj, dne 10. novembra 1921.

Dr. Anton Božič
predsednik.

Hranilno in posojilno društvo
v Ptuj.

Anton Jurca
kom. svet. in veletrgovec v Ptuj.

Za proponentski odbor:

Janko Lesničar
ravnatelj Zadržne zveze v Celju.

Ivan Perko
posestnik v Ptuj.

Lovro Petovar
veleposestnik v Ivajnkovcih.

Dr. Ivan Fermeve
tajnik.

Janez Šegula

veleposestnik v Hlaponcih.

Franc Toplak

davčni upravitelj v p. in posestnik v Ptuj.

Ignac Vinciš

veleposestnik na Bregu pri Ptuj.

Jabob Zdravec

veleposestnik in industrijalec v Središču.